

چه مکی شیعرییه ت له ئەزموونی شیعریی "ئەنوەر قادر محەمەد" دا ... ئەدیب نادر

ئەمە ئەو ساتەیه که پـۆیستە لەسەرت چامەیهك بنووسی و
به شـۆیهکی جیاوازی، جیاوازی، ته‌واو جیاوازی بیـۆیت... قـلادیمـ
هـۆان

ته‌قربەن هەموو شتـۆکی جیددی سه‌خته، هەموو شتـۆکیش جیددییه... لـکه

* پـۆشـه‌کی

له‌ نامه‌یه‌کی کراوه‌دا، عەبدو...ا پەشـۆ، سەرکـۆنـه‌ی "ئەنوەر قادر
محەمەد" و ته‌نانه‌ت زـۆریه‌ی شاعیرانی ئەو سەرو به‌نده‌ی سا...انی
حه‌فتاکانمان ده‌کات و له‌ ناسنامه‌ی شاعیر...تی بی‌به‌شیان ده‌کات!
ئەگەرچی "ئەنوەر" ناوه‌...ک و ستایه‌...ا و به‌رهه‌ستی ئەزموونه‌
شیعرییه‌که‌ی له‌وانه‌ی هاوسه‌رده‌مه‌کانی خـۆی جیاوازه‌ و وه‌کو هەموو
داهـۆنه‌ر...کی دنیا سـیحر...ک له‌ هەناوی تـۆکـسته‌کانیدا قه‌تیس ده‌کات و
ئەم سـیحره‌ ئەفسانه‌یه‌یه‌ش، که به‌تایبه‌تی کـۆشـی شـیعرـی "زریان" له‌ خـۆیدا
مه‌...اسی ده‌دا و "ع. پەشـۆ" بـۆ چوونی نه‌گه‌تیف و پـۆچه‌وانه‌ی له‌باره‌وه‌
هه‌یه‌، ته‌مومـۆ...کی هـۆنگاو هـۆنگ به‌گـۆر خـۆ...نه‌ردا ده‌کات و وه‌کو
جوو...یه‌کی سه‌یر و سه‌مه‌ره‌ بـۆ ناخی هه‌سته‌کانی ده‌یگواز...ته‌وه‌ و به‌ر
سه‌رسامیه‌کانی ده‌که‌وت و ته‌قینه‌وه‌یه‌کی ...استه‌قینه‌ی تـۆدا به‌رقه‌رار
ده‌کات. دیاره‌ ئەو ده‌قانه‌ی ناو دوو تـۆ...ی کـۆشـی شـیعرـی ناوبراو،
ده‌قگه‌...کی دژوار و تا...اده‌یه‌ک ئا...زن و مه‌عریفه‌ی ئەده‌بیانه‌ی
...ووکەش ناتوان...هه‌رسیان بکات و پـۆی قبوو...ا بن، بـۆیه‌ له‌و
نامه‌یه‌دا، که له‌ پاشکۆی عـراقی ژماره‌ "25" دا بـۆ اوکراوه‌ته‌وه‌ پەشـۆ و
ده‌...ت:

(خو...ندنه‌وه‌ی چه‌شنه‌ بـۆ گـار...ک بوو، تا من جار...ک ئەوم ته‌واو کرد، ئەو
هه‌زارجار منی ته‌واو کرد!) که‌چی هه‌ر ئەم کـۆشـی شـیعره‌ سه‌رده‌می نووسینی
ئەم نامه‌ کراوه‌یه‌ و ته‌نانه‌ت ده‌توانین بـۆ...ین له‌ دنیای شیعرداندا
وه‌کو کتـۆبـۆکی دانسقه‌ و بـۆهاوتا مامه‌...ه‌ی له‌گه‌...دا کراوه‌ و
تائـۆستایش له‌گه‌...یدا ده‌کـۆت، ئەگەر بـۆ که‌سانی تـریش وانه‌...، ئەوا
لانیکه‌م بـۆ نووسه‌ری ئەم بابـه‌ته‌ و زـۆریش له‌وانه‌ی سه‌رده‌مان...کی زوو
گـۆگا...ی شیعریان ده‌کرد و ده‌یانویست تیایدا گه‌وره‌ بن، هه‌روه‌ها

گه ځان له وانه ی ناوبانگی شیعريشيان په یدا کړدبوو، هم دیوانه شیعره سهرمه شفق کی بڼو ځانه بوو، "نه نوهر" یش مام ځستا بوو، مام ځستایه کی ها که زایی نا، به ځکو مام ځستایه کی ژیا ننگ ځ و بین ځ گه ځ و چ ځ و ههستی جوانی ځ بوو، چونکه خو ځندنه وهی ده که کانی هم ځ شیعره ځو خو ځندنه وه ئاسایه نه بوو، بهو ت ځ گه یه کی ز ځ ربه ب ځ چوونه، نه ځ را! ژیا نکر دن بوو له ناو دا ه ځ نا ن ځ کی جیا وازدا، چونکه ه و ت ځ کی جیای بهرهم ه ځ نا، ستایه ځا و زمان و باب ته کانی شی ت ځ که ځا به همموونه کانی دوا ځی بوون، ژیا نکر دنیش بوو له ناو کت ځ ب ځ کی ناوازه و گه ځ انیش بوو به دوا ځ قوو ځای شته کاند ههروه کو نه وهی "ځ ځ لکه" ب ځی چووه، پ ځ به پ ځی نه وهی سروشتی کاری دا ه ځ نه رانه یش قوو ځ تییه که ی و نه به د ځ تی بوونه که یه تی، ب ځ گومان خاوه نی قوو ځ اییگه ل ځ کی ز ځر سه ځی بوون. له ځ استیدا ځو نامه یه ی "ع. په ش ځو" وه ځ ب ځی سرووشی له مانیف ځستی فیووجه ریسته کانی ځ ووس وهرگر ت ځ، که له سا ځی 1912 دا ب ځاویان کړد ب ځ وه و تیا یدا به یانی نه وه یان کړدبوو پووشکین و د ځ ست ځ یفسکی و ت ځ ځ ست ځی و... تاد له که شتی م ځ د ځ رنه ف ځ بدر ځ نه دهره وه و بحر ځ نه دهریا وه...! پرسپاره که ل ځ رده دا نه وه یه نه گهر هم با ځا نه ده بییه ز ځر ب ځ ندانه ی نه ځ هر نه ده بی ځ ووسی بگره نه ده بی جیهانی ش له که شتی م ځ د ځ رنه ف ځ بدر ځ نه دهره وه و فهرام ځ ش بکر ځن، ئیدی ځو که شتییه چی ل ځ ده م ځ ند ځ ته وه؟

نایا مایاک ځ فیسکی فیووجه ریست و هاو ځ ځ کانی ل ځ ده م ځ ند ځ ته وه؟ یان هه تاهه تایه هر ناوبراوانی پ ځ شوو نه ست ځ رهی دره وشاوهی ئاسمانی ځو نه ده بن و فیووجه ریسته کانی ش نه یزه کی ت ځ په ځن و و ځ ځی ناو ځو ئاسمانه، یا خود ده م ځ که بهر بوونه ته وه؟ به ځ، جیهان ځ تی نه مانه ځ استیه که کهس ناتوان ځ نکوو ځی ل ځ بکات و به قسه ی مایاک ځ فیسکییه ځ - سرباری ناسراوی و بهرجه سته یی دا ه ځ نانه له نکوو ځی به دهره کانی شی - ځو ناوه دره وشاوانه له نه ده بی ځ ووسی نه فهر ځز بکات و ځو س ځ زاته نهمره بمر ځ ند ځت و ځو نه ده به سهرئاسا و نایا به ئینسانیه یان پشتگو ځ بخت و ب ځ نه به د وه لایان بن ځت. له بهر نه وهی ځ استیه کانی ش ناشارد ر ځ نه وه و هر که س ځ کیش یاد زیندوو بیه ځ ځ ته وه له ج ځی شایسته ی ځی داده نر ځت و همیشه به زیندوویش ده م ځ ند ځ ته وه.

دیاره همه له گه ځا همموونی "نه نوهر" یش هر ځ ځ کد ځ ته وه، چونکه به ځ استی له هفتا کاند له سهر دهستی چه ند شاعیر ځ - که یه ک ځ کیان ب ځ چه ند و چوون نه نوهره - ئا ځ استه ی ترادیسی ځ نی شیعرمان ب ځ همیشه گ ځ ځ را و بوو بهو دنیا تازه یی نه به ش ځ وه یه کی تایه تی و ځ نای دهره وه ځی ده کات، وه کو نه وهی "دکت ځر فاتح علا" ب ځی چووه، نه جه ختیش له خسته ځ ووی دهره وه ده کات، به ځ کو بین ځ گه یه کی نو ځی

له باره‌ی ئه‌و دهره‌وه‌یه هه‌یه، یاخود دنیا‌بینیه‌کی تازه‌یه، هه‌ش و هزر و ته‌گه‌یشتنی شاعیر به‌رانبه‌ر پرسی ژیان و هونه‌ر و بوون نمایش ده‌کات و گوتاری شیعریه ده‌کات به‌ ئه‌رکه‌کی مرایی ترانس‌هندانتا. جا له دره‌ژیه ئه‌مه‌دا، ئه‌گه‌ر نامه‌که‌ی "په‌شه‌و" بکه‌ینه سه‌رپشکی به‌یاره‌کانی خه‌مان و ئه‌نوه‌ر و شه‌رکه‌ و له‌تیف هه‌مه‌ت و که‌ و که‌ی تریش که‌ خوه‌نده‌وه‌یان چه‌شنه به‌گه‌رکه‌ بکه‌ت و فیه‌یه‌یان بده‌ینه کیشه‌ره‌کانی بیرچوونه‌وه و پشتگو خسته‌وه، ئایا ئیتر شیعره‌ی نو‌ی ئه‌مه‌ چی ته‌دا ده‌م‌نده‌ته‌وه؟

به‌شی یه‌که‌م

(1)

به‌گومان دوا‌ی خوه‌نده‌وه‌ی "ئه‌نوه‌ر"، چه‌ندین پرسیار یه‌خه‌ی هزر و ئه‌نده‌شه ده‌گرته‌، دیاره‌ وه‌مه‌کان، هه‌روه‌کو "مایکه‌ا شمیدت" له شو‌نده‌کدا ده‌ته‌، وه‌ک ئارگومه‌نت دهرناکه‌ون، به‌که‌و وه‌کو فیه‌رمی زمان دهرده‌که‌ون و به‌ هه‌موو وه‌مه‌کیشه‌مان ده‌به‌ به‌ ده‌ق و زمانه‌که‌ی بکه‌یه‌وه.

به‌هه‌رحه‌ا، یه‌که‌ک له‌و پرسیارانه ئه‌وه‌یه: به‌چی ئه‌م شاعیره به‌و سیخه‌هه‌په‌سه‌نه‌ر و ته‌لیسماویه جیاکار و تایه‌ته‌نده؟ ئه‌مه ده‌مانخاته سه‌ر که‌که‌یه ئه‌وه‌ی بزانی‌ن که‌ ئه‌ده‌بی دا‌ه‌نه‌رانه، "ته‌ده‌ره‌ف" گوته‌نی، هه‌ر له‌ناو به‌شاییدا بنیادنان ته‌، یاخود له به‌شاییه‌وه نایه‌ت تا‌کو خا‌یه‌ی ته‌ته‌ له ئه‌فسوون و ه‌گه‌زه‌کانی سه‌رنجه‌که‌شان، به‌یه په‌ویسته به‌دوا‌ی ه‌گه‌زه په‌که‌نه‌ره‌کانی ئه‌ده‌به‌که‌یدا بکه‌یه‌ین، به‌هه‌ردوو دیویدا قوو‌یه‌یه‌وه به‌ ئه‌وه‌ی یارمه‌تیمان بده‌ن به‌ شه‌وه‌یه‌کی به‌جه‌تر له ئینسان و جیهان ته‌بکه‌ین، هه‌روه‌ها ده‌وه‌مه‌ندی بوونه‌که‌ی خه‌مان بد‌زینه‌وه و یارمه‌تی ئه‌وه‌مان بدات به‌ شه‌وه‌یه‌کی باشته‌ر له خه‌مان ته‌بکه‌ین، که ئه‌مه‌یش دوا‌جار به‌سه‌ودوو وه‌کو بوونه‌وه‌ری ده‌وه‌مه‌ندتر نمایشمان ده‌کات و هه‌سته‌وه‌رییه‌کی ئه‌وته‌مان په‌ده‌به‌خش جیهانی ته‌سته‌قینه به‌رینه‌تر و بارگاوی تر و ه‌ونه‌قدارتر و جوانتر بیه‌نین، ئه‌م په‌سه‌یه‌یش به‌چه‌ندوچوون به‌ به‌رکه‌ما‌مان بکه‌یه‌نه‌.

"ئه‌نوه‌ر" به‌ گوزاره‌یه‌کی ساده شاعیره‌کی ئاسایی نییه، تازه‌که‌ره‌وه‌ی دنیا‌بینیه، دنیا‌بینی شیعریه. یان شیعره‌ی ئه‌و دنیا‌بینی نو‌ی به ئه‌مه به‌خشی تا‌کو واقیعه‌که‌ی خه‌مان به‌ شه‌وه‌یه‌کی جیاواز بیه‌نین، ئه‌و، دیارده‌یه، نه‌ک هه‌ر ئه‌وه، به‌که‌و ئه‌فسانه‌ی هه‌فتاکا‌نامه،

ئەزمۇونىڭكى دووبارە نەبوۋەۋەى ناۋ ۋەت و دىمەنى شىعەرىمەنە.

بە پىگەشتوۋىيى ھاتى تە ناۋ كايەى نوۋسىنەۋە بىيە ھىچ زىادە پىيەك
لە بەكارھىننى وشە لە نوۋسىنىدا پەى پىنابىرەت، بە پىيى پىۋىستىيى
زمان بەكاردەھىن، ھىچ تىئاخىرانىك لە شىعەرەكانىدا بەرچاۋ ناكەۋن
و تەنانت ۋەنەيەك، دەستەۋاژەيەك، يان ھەتا دىكىش ۋەزىفەى
خىيان جىبەجى دەكەن و لە دەقەكانىدا دووبارە نابنەۋە. ئىستائىش،
پاش نىزىكەى نىۋسەدەيە، تىكستەكانى ھەر بە ھەمان شىۋە ئاساينى و
ئەنگە بى خەۋەرى كەم ئەزمۇون ۋابىنۋەنن كە ھەر لە پىناۋى شىعەردا
نوۋسراۋن، بەئام لەئاستىدا ئەۋە شىعەرە لە پىناۋى شتە گىرگەكانى
دىدا نوۋسراۋە ۋ ئەۋ نوۋسىۋونى، چۈنكە لە باكگراۋەندىكى ھەزرىي و
خەيايى قوۋا ۋ خەۋەندەۋە ۋ شىبىرىيەكى بىتەنۋىپەۋە سەرچاۋەيان
گىرتوۋە، بىيە كارىگەر و پى بايەخەن ۋ ئەركىكى ديار و مىرەيش بەدى
دەھەنن، ھەر لەبەر ئەۋەى زەرۋورەتىش ھىناۋيان تىيەدى ۋامان
لەدەكەن ۋەھەندە ناديارەكانى دنيا بدزىنەۋە ۋ بىگومان بىر
كردنەۋەيەكى جىددىيش ھانمان دەدەن ۋ ۋامان دەچەنەنن و دنەى
ئەۋەمان دەدەن بىر لە ۋگەى دىكە بىكەينەۋە بى ۋەئەكردن و
پىكخستىنى ئەۋ ۋەھەندەنە.

ئەۋ، ھەر لە سەرەتاۋە ئەۋ شىۋازە تاككەۋتوۋە مىركەتتى كە "پىلكە" بى
شىعەر بە گىرنگ ۋ بايەخدار ناۋى دەبات. بى شىك تىكەنەۋونى ستايە
ۋ ئەتمەسفىر ۋ ھاۋبا بەتەۋون ۋ گىشتىنەۋونى ئەزمۇونەكان و
گەئەۋە بى ناۋ خەۋى خە ۋ كەشفكردى ئەۋ قوۋا يىانەى ژيان
تىاياندا بە جىشۋخرەش دەكەۋەت ۋ دەسكەت، ۋايان كىردوۋە شاعىرەكى
ۋەسەن بىت ۋ ھاۋتا با بەتىيەكەى ژيان بى ئەۋ نوۋسىن بىت، نوۋسىنىش
ۋەفادارانە لايەنە شارۋەكانى ژيان ۋ ئەزمۇون ۋ بىر كىردنەۋەى ئەۋ
لە خە بگىرن، بىيە بە ھىچ كەلەجەك ھەۋەى ئەۋەى نەداۋە نەيكات بە
خەمى پەلە يەك لە ژيانى خەيدا.

ۋاتە ئەنگە لە ژيانى نوۋسەردا يەكەمىن پىرسىيارەك كە بەر لە
ھەبىژاردنى نوۋسىن ۋوۋەۋەۋى خەى بىكاتەۋە ئەۋە بى: ئايا نوۋسىن
پىرسەكى ژيانىيە، يان نا؟ ئەگەر پىرسەكى ژيانىيە بىى ۋ ھەر ئەۋىش
بەسەرىدا دەيسەپەن، ئەۋا ژيانى سەرپىشك نىيە لە دەستبەردارۋون
لەى. ئەمەيش چى دەگەيەنەت، خەۋى ژيانى نوۋسەر پىۋىستىۋون و
پىداۋىستىۋونى نوۋسىن دەسەپەن ۋ بە پىداگىرىيەۋە فەرزى دەكات
بەسەرىدا ۋ ئەۋسائىش دەست ھەگىرتەن لەى، دەست ھەگىرتەنە لە خەۋى
ژيان خەى، بىيە نوۋسەر دەكەۋەتە بەرامبەر پىرسىيارى ئەۋەى: ئايا
دەتۋانەت ۋەكو ھەۋوۋەك، ۋونى خەى لە نوۋسىن ئافەرز بىكات ۋ
جەۋھەرەك لە ژيانى خەى ۋەدەرنەت؟ بى ئەمەيش تەنھا يەك ۋەئەمى

هه‌یه: ئه‌ویش نه‌خ‌ره. چونکه نووسین, ب‌ئو, هاوتایه‌کی با به‌تیانه له‌گه‌ا خودی ژیان پ‌ک ده‌ه‌ن‌, ئه‌گینا به‌های ناب‌ت و ناب‌ته دا‌ه‌نان.

(2)

قسه‌کردن سه‌بارته به "ئه‌نوه‌ر" ژیان‌دنه‌وه‌ی ئه‌زموونه دانسقه دیاره‌که‌یه‌تی, یانی زیندوو‌کردنه‌وه‌ی ئه‌و شاعیر-تییه‌ی هه‌ر به -ووا- ته‌تی شته‌کان کارته‌کراو و سه‌رسام نییه, به‌ک‌و ئاما‌نجی سه‌ره‌کیی که‌شفکردنی جه‌وه‌هری شته‌کانیشه و هه‌رده‌م به‌دوای ئه‌و ه‌کارانه‌شه‌وه‌یه که‌ دنه‌ی نووسین ده‌ده‌ن و له‌لایه‌ن ز‌ر-که‌وه به ئه‌نقه‌ست پشتگو‌ خراون, هه‌روه‌ها ئه‌و ئه‌زموونه‌شی پشتگو‌ خراوه, که‌یه‌ک‌که‌ له ئه‌زموونه شیعریه -ه‌سه‌نه‌کان و شه‌ق‌ا به‌خش‌کی دیکه‌یه به‌و -ه‌سه‌ن‌-تییه. به‌های ئ‌ست‌-تیکیش له‌جه‌سته‌ی -شنبیری و کولتووری و ک‌مه‌ا به‌تیمانه‌وه دزه ده‌کاته ناو ده‌قه‌کانی و تیایاندا ده‌س‌ک‌ت, چونکه ده‌قی ئه‌و ته‌نها له‌هه‌یکه‌ل-که‌وه به‌رکه‌ما-یی خ‌ی وه‌رناگر‌ت, به‌ک‌و پ‌که‌اته‌گه‌ل-کی ز‌ری پ‌ویسته تاوه‌کو به‌که‌ما-ا بگات. -استه ئه‌و دنیا شیعریه‌که‌ی خ‌ی به‌ر له‌هه‌موو شته‌کانی دی به‌زمان بنیات ناوه و زمانیش لای ئه‌و له‌ک‌مه‌ -شتی ک‌نکریت پ‌که‌اتوو هه‌کو ئه‌وه‌ی "ئیزرا پاوه‌ند" ب‌ی چووه, که‌ره‌سته‌یه‌کی گرنگ و ب‌هاوتای نووسینیشه و ده‌یکاته به‌ب‌ته‌یه‌ک‌ ب‌ له‌خ‌گرتنی سه‌رجه‌م چه‌مکه شیعریه‌کانی و هه‌ر به‌-استیش ده‌یکاته به‌ئه‌س‌ی شته‌کان هه‌روه‌کو له‌کت‌بی ئینجیلیدا ها‌توو که‌- زمان, وشه -یش ژیانی ت‌دایه و -ووناکی به‌گ‌ز تاریکاییه‌که‌ی دنیا‌دا ده‌کاته و تاریکیش ناتوان‌ بیکوژ-ن‌ته‌وه.

"ئه‌نوه‌ر" یش وه‌کو "با‌یر‌ن‌ه", هه‌ر به‌ویست شیعی نه‌نووسیوو ه, شیعر لای ئه‌و هونه‌ر‌کی -ه‌سه‌نه, هه‌ر وه‌ک‌ خ‌یشی له‌شو‌ن‌ک‌دا ده‌-ت: زاده‌ی فیک‌ر‌کی خه‌ست و چ‌ی مر‌ف‌کی به‌ئاگایه له‌دنای -شنبیری- دیاره هه‌ست و س‌ز و هه‌-چوونیشه خراوه‌ته ناو پ‌وه‌ر و پ‌ودانگه‌وه, به‌ده‌رب‌ینی "ت‌ماس هاردی" یش, هه‌ست و س‌ز و هه‌-چوونه‌که‌ ده‌ب‌ سروشتیان هه‌-بقوو-ت, به‌ام پ‌وه‌ر و پ‌ودانگه‌که‌ ده‌کر‌ به‌هونه‌ر به‌ده‌ست به‌-ن‌ر‌ت. شیعریش له‌-استیدا ئه‌و ژانره‌یه که‌ له‌هه‌موو ژانره‌کانی دی زیاتر مشتوم‌ هه‌-ده‌گر‌ت له‌به‌ر ئه‌وه‌ی به‌در‌ژایی سه‌رده‌مه‌کان ئه‌وه‌ی سه‌لماندوو که‌ دژی سنوور و به‌ربه‌ست و ک‌ت و پ‌وه‌نده, هه‌روه‌کو "دکت‌ر عه‌بدو-ا حه‌ممادی" ه‌خنه‌گر له‌ک‌نت‌ک‌ست‌ک‌دا ئاماژه‌ی پ‌داوه.

به مه دا دهرده كه وٚت كه ئه و، شاعير ٚكه پٚگه يشتن و كام ٚبوونی دوو ٚووداوی ناوه كيانه، يانی له ناو خودی خٚيدا ٚوويان داوه و دوو پٚٚسهی دهره كيانه، يا خود ياریيه کی زمانه وانیا نه نین و زٚر ئاگامه ندانه ده ٚوان ٚته هونره که ی و گٚٚٚانکاریه کانی سه روبه نده که ی، چونکه ئه ویش "سه رگٚن پٚٚس" ئاسا ده زان ٚت: "نووسه ر شایه دجا ٚه به سه ر سه رده مه که ی خٚیه وه و پٚویستیشه له تانوپٚی ئا ئه و هه موو هه راوزه نا و شٚٚتی و جه نگ و کوشتوبٚانه دا هٚشيار بٚت و ته نانه ت درك به و ده نگه کزانه ییش بکات که سه باره ت به ٚابردوو بٚمان ده دو ٚن" و بٚ ئه و، وه کو پٚشتریش گوتمان هاوتای با به تیانه ی ژيان و بوونه، يانی پٚٚٚهیه که بٚ چوونه ناو ئایینده وه نه ک قه تیس بوون له هه نوو که دا و مانه وه له و هه نوو که یه ی زٚر نابات ده بٚته ٚابردوو و به شٚٚهیه کیش له شٚٚه کان بیرده چٚته وه.

شيعر، بٚ ئه و، ده کر ٚبوتر ٚگه شتکردنه به ٚهه نده کانی ناوه وه و دهره وه، که شفکردنی شته کانی ناوه وه و دهره وه یشه، تايبه تانه تریش بٚٚٚین گه شتکردن و که شفکردنی ناوه وه یه، چونکه ئه و بهر له ده ستکردن به نووسین گه ٚاوه ته وه ناو ناخی خٚی و په ی به و شتانه بردوو که ده بٚ ئاشکرا بکر ٚن. که واته ئه و پتر ئاشکرا که ری ناوه وه یه، ناوه وه ییش جه وه ره و ناوه ٚٚکه، چونکه بٚ ئه و ئه وه ی له نووسیندا جه وه رییه، ناوه وه یه، قوو ٚاییه کانه، بٚگومان له بهر ئاو ٚنه ی دهره وه دا، نه وه ک وه ستان له دهره وه ی شته کاند، يان هه ر له نزیک ٚوو که شه وه ٚووانین و نه بینینی ئه و ده لاله تانه ی ده که ونه ژٚر ناوه ٚٚکه وه:

که ی چاوی مه یووی ئاسمان

کٚٚٚه ی به فر ٚکی تینوو

بٚ ژه نگ ی سه ر شه قامه کان ئه بار ٚن ٚ؟!

که ی ئاگری مه شخه ٚه کان

سنووره کانی ده روونمان ئه پچ ٚٚٚن ٚ؟! (پشک ٚکانی ناخم- زریان)

ئه مه دهرخه ری ئه وه یه که له ٚاستیدا هه چ دهر بٚین ٚک نییه بٚ ئاماژه بٚت، يانی زمان ٚک نییه پٚی بنووسر ٚت و ئاماژه به شتی دیاریکرا و نه دات. يان دهر بٚین، وه کو ئه وه ی "ٚٚٚ بهرت فر ٚست" وتوو یه تی: شت ٚک ده ٚٚٚت و مه به ستی شت ٚکی تره.

(3)

"ئه نوهر"، ئه گه ر ئه و بٚچوونه ی "سانت بووف" وه ربگرین که ده ٚٚٚت: "کاره کانی شاعیر نه خشی که سایه تی ئه ون" ئه و شاعیر ٚکه

شه قلا به خ به خش و خ سک نهره، له خ ی ت ده گات و ئاشنای بیر و هزری خ یه تی، خ ی ش وه به بیرکردنه وهی خ ی دهادت، دنیای خ ی له دنیای هاوبهشی ئهوانی تر جیاده کاته وه و به تایبه تمه ندیه کانی اادت و ئه و ناوه نده شیعرییهی که دنیای حازربه دهست و بیرکردنه وه و که شوه وهای حازربه دهستی ت دایه خ ی ل داده ب ت و دنیای خ ی و بیرکردنه وه و گ شه نیگا و که شوه وه و ه گزه تایبه ته کانی خ ی به رجهسته دهکات و ئاو ته یان ناکات له گه ئهوانه ی دهره وهی خ ی، یانی سه ره نجام پ سه ی درک و ت گه یشتن، ههروه کو ئه وهی "دکتار که مال ئه بو دیب" ده ت، ده ب ته هاوتای پ سه ی داه نان و ئا فراندن.

واته ئه و وه کو قه قنهس نییه له خ هم شی شاعیرانی پ ش خ یه وه زیندوو بووب ته وه و ح کی شیعریانه ی ت گه ا ب ت، به کو به ش وهیه کی شیعریانه هه ر له سه ره تاوه خ ی سکاندوو و وه کو بوون کی شیعری سه ربه خ خ ی ئا فراندوو و ئه زموون کی هه سن و تاک هوانه هانی نووسینی داوه، ئه گه ر ئه وه نده هه سه نیش نه ب ت، ئه و ا ح ناچ ته بهر ئه زموونی هه ند له هاوسه رده مه کانی خ ی و دوا ی ئه وانیش نا ب ت به نموونه یه کی با ا ب سه رمه شق کردن. به ام هزری ئه و به سه رمه شق بوونه وه قا ا نییه، به کو ئه و خاوه نی بوون کی نیگه رانه و هه میشه بیر لای کام کردنی خ یه تی، به ج ر کی تر ب ب ی، کام بوون ب ئه و پ ژه یه کی شیعریانه ی هه رده مییه ژیان به سه ریدا ده یسه پ ن، هه ر ئه م نیگه رانییه شه ده یكات به خاوه نی ئا مانج کی دیار که ئه ویش ژیان ی هه میشه ییه له ئایینده دا.

ده ن هه ر که تاریک دایهت،

کاروانی ته م، ته م کی ئا له شاخه وه به ره و شار د و

مه ل ده نیش...

ده اوکه وهك د کهزی ده ئا ته دهوری دت،

به ر په نجه ره کهت بهر نادهیت،

ده وانیه گشت گاکان،

وهك بووب تم به با نده،

ده وانیه هه موو ئاسمان... (چه ند ه نراوه یهك ب دایکم- زایه ه)

ب گومان به به رده وامیی له ئایینده دا ژیان ب شاعیر پ ژه یه کی ز ر گرنگه، به ام ئه م پ ژه یه چ ن د ته دی؟ ب ش ئه م پ ژه یه داه نان ده یه ن ته دی و ئه و ج گایه به شاعیر ده به خش تا له ناو ئایینده دا بژیت، ئه م نیگه رانییه یش ه کاره بنچینه یه که ی له وه وه یه که هه میشه داه نهر په ی به وه ده بات بوون کی ناته وای هه یه و پ ویسته کام ی بکات، ته نها به داه نانیس کام ا ده ب ت نهك به شت کی تر، ب یه تاقه خه می ئه و خه می داه نانه که هه ر ته نها ئه ویش وهی ل ده کات

داهـنان به گوتهی "ئهـدـنـیس" ههـمـیشه نوـیه، بـیه شاعیری داهـنـهـر که دهـنووسـ، له دهـرهوهی زهـمهـندایه، بهـو واتایهـی ئهـو ههـمـیشه له نازهـمهـندا دهـژـت و ئهـستـهـیه که ههـرگیز ناکوژـتهـوه، چونکه ئهـم زهـمهـنه دیاریکراوه جـگای کهسانی تره که داهـنـهـر نین و ههـمـیشه دهـبـته ابردوو، ئهـگهـر شتی گرنگیشی تـداـ ووینهـدابـ ئهـوا ههـر زووبهـزوو لهـبـیر دهـچـتهـوه و دهـهـوـتهـوه. ژیانـی بـ داهـنـانـیش لهـاستـیدا وهـکو حاـهـتی ئهـمنـیژیا وایه، یانی ههـموو شتـکی لهـبـیرچوونهـوهیهـکی بـکـتایـیدا خولدهـخوات و خاوهـنی هـیچ ناسنامهـیهـک نییه، لهـبـهـر ئهـوهـی ههـموو یادهـوهـریهـکی لهـدهـستـداوه، یان باشتـر بـیـن بـ یادهـوهـریه. بهـام ئاـاستهـی زهـمهـنی داهـنـهـر ههـردهـم وـو لهـپـهـوهیه، چونکه ئهـزمـوونهـکهـی ئهـوهـنده هـسهـنه، ئهـوهـنده تاکمهـنده، لهـخـی بهـولاوه کهـس لهـناو ئهـو ئهـزمـوونهـدا بوونی نییه، کاتی ئهـو ههـر لهـدهـستـهـکهـوه کاتی ئایـندهیه، لهـبـهـر ئهـوهـی هـهـندی کات ههـمـیشه بهـدهـست داهـنـانه وهیه و ههـمـیشه یـش یهـک ئاـاستهـی ههیه، ئهـویش سهـقامـگیربوونـکی ههـمـیشه یه لهـناو ئایـندهـدا و ههـر ئهـم ئهـزمـوونهـیشه شـیـعرگهـلـکی ئهـوتـی هـناوهـته ئاراوه لهـفهـزای ئایـندهـدا نهـبـ لهـهـیچ فهـزایهـکی ترـدا بهـرقهـرار نابـ. واتهـشـیـعر لهـم ئهـزمـوونه هـسهـنهـدا شاعـیر ههـدهـگر و لهـدهـرباری ئایـندهـدا جـگای شایستهـی خـی پـهـدهـبهـخشـ.

مهل له درهخت دـگیر نابـ

ئهـو له شهقام

شهقام له تهنیایی شهوان

من له دـمـ..دـمـ له تـ دـگیر نابـ

"چراش خامـش بـ..دـا خامـش نابـ" (خاک و زریان و خـشهـیستی-زریان)

(4)

ئهـم ئهـزمـوونه شـیـعـریه ههـر که دهـسـکـت، یهـکـسهـر چهـمکه شـیـعـریهـکان لهـقاـبی خـی دهـدات و ئهـو هـگهـزانه سهـرلهـنوـ بنیات دهـنـتهـوه که لـیان پـهـکـدـت. لهـوانه؛ زمان، فیکـر، ههـست و سـز، وـنه، یـتم، بابـهت، فهـزا...تاد. بهـرجهـستهـبوونی ئهـم هـگهـز و چهـمکه شـیـعـریاـنهـیش لهـتـکـستـدا هـکاره بـ هاتنهـکایهـی داهـنـانـکی ئهـوتـی لهـ ئایـندهـدا سهـقامـگرتوو. لهـبـهـر ئهـوهـیش ئهـم ئهـزمـوونه، ئهـزمـوونـکی تاکمهـنده، چهـمکهـکانـیش ئهـو تاکمهـندیهـی ئهـزمـوون دهـگونجـنـن، یان دهـیانگـنـن لهـباو و نهـریتگهـراوه دهـیانکـهـن بهـناـباو و نانهـریتگهـرا، یان شتهـئاساییهـکان، ههـر وهـکو وردزوـرس دهـت، بهـشـوهیهـکی ئاسایی پـشـکـهـش بهـهـزر و یاد دهـکـرت. چهـمکهـکانـیش بهـر لهـهـموویان

زماڻ (فڙم)، بابا بهت (بیر) کي شيعري و نالو ڪ،
ٺهزموون (تايبه تمه ندي تي ٽاڪ هوانه)، ههست و سڙ (پهيوه ندي
حي)، خهيا (فهزاي گشتي سڻته مڻتا يي)، ٺه مانه هه موو له
كه شوهه وايه کي هارم نيدا بهرجهسته ده بن و ڪمه ڪ پهيوه ندي تازه
دروست ده ڪن و سهره نجام دهق پڙ ڪده هڻن، بهام ٺه دهقه ته نها
بريتي نيه له پهيوه نديانه، به ڪو نه و تراو ڪي تڏايه - ٺه گهر
ٺه ڇه مڪه له "تري ٺيگ تن" وه وهربگرين - ياني پهيوه ندييه کي
تريشي ههيه، ٺه ویش پهيوه ندي دهقه به دهره وهی ڇي، واته واقع،
چونكه ههرگيز دهق ڪي ڪام يا پڙ ڪنايهت ٺه گهر بڻ و خود بابا بهت نه کات
به سهرچاوهي ڪام پيه ڪاني ڇي، چونكه خود هه ميه ناته واهه و
پڙ داويستي به ته واکه ههيه، ٺه ویش دواچار دنيا بينيه کي شاعري
ل پڙ ڪدڻ، ٺه گينا نه بووني پهيوه ندييه کي بابا بهتيانه دهق له
گرنگترين ڇه مڪ بڙ بهري ده کات، كه ٺه ویش ڇه مڪي دنيا بينيه، چونكه
ده لاله ته ڪسته قينه کي نا پڙ شته بهر، وه ڪو ٺه وهی "لووسيان گڏ دمان"
بڙي چوهه، ته نيا و ته نيا به وه نه بڙ كه تڏا ڪه بڻ به ٺه و تي ژيان
و له گه نيدا بگونج و هاو ڪ بڻ.

دياره ٺه وهی به وردی ههر س ڪ شيعره کي "ٺه نوهر" يش بخو ڏن ته وه
دهزان ههر ڪ شيعر ڪي قڻ ناغ ڪه له ٺهزموونه شيعرييه کي ٺه و -
بهام قڻ ناغ ڪي ناهاو ٺاسته له گه يا قڻ ناغی يه ڪه مدا - و جگه له وه
به ٺاسانيش ههست به وه ده کات كه ش واز، زمان، ٺه تم سفير، بابا بهت،
و نه، مامه هي هونه ري له ههر قڻ ناغ ڪدا گڏ انڪاريان به سهردا
ها تووه و ته واهو جيا وازن. ههر ڪ شيعر ڪ له مانه پڙ ٺه يه کي جيا وازه
و پار زگاري له تايبه تمه ندي تي قڻ ناغ هزري و ههستي و
ٽاڪ هوييه کي ڇي ده کات و به ادهيه ڪ له ههر يه ڪي ڪيانه ٺهزموون
پڙ ڪا ڪي ديکه ده پڙ شته بهر و دو يان ڪ له گه يا ٺه وي پڙ ڇي نيدا
بهرقه رار ده کات و له ڪمه ڪ خا ڪدا لڙي جيا ده به ته وه و
تايبه تمه ندي تي تر ده گر ته ڇي، تايبه تمه ندي تي جيا وازيه ڪاني ڇي
ده ڪڏن و پار زگاريان لڙ ده کات. ده توانين بڙين ههر ڪ شيعر ڪي
تايبه تمه ندي و جودايه، يان ٺاست ڪي ديکه جيا وازي ٺهزموونه
شيعرييه کي به تي، بڙ يه له کاتي خو ڏننه وه ياندا ههست به
به يه ڪدا چووني ستا يه يا، بابا بهت، زمان، تڏا ڪه بووني ٺه تم سفير و. تاد
ناکين. بڙ يه ده توانين بڙين:

زريان: پڙ گه يشتني ديد ٽاڪ هوانه ي دهره کي شاعيره. تڏا ڪه يه ڪه له
هه نده گشتي و ٽاڪ هوه کان و ٺا ڪسته نووسينيش له ناوه وه بڙ

دهره وهیه. بوونیش تیایدا ته فسیر کی فندم نند ژیا نه هه ده گرت. هه و کیشه ب جگیر کردنی یتم- هارم نیا- له ف رمدار، یانی دال، جگه له وهی مه دلوول بهرهم ده نند، ووبه ر کیشه ب بهرهمه نانی یتم و ئیقاغ.

زایه ه: پگه یشتنی دیدی تاک هوانه ی ناوه کیانه یه. دنیا بینیه کی نیمچه س فیانه ی نامیتا فیزیکیانه بهرانبهر به دهره وهی خود - جیهان - ده گرت ته خ و ئا استه ی نووسینیش تیایدا له دهره وهی ب ناوه وهیه. بوونیش تیدا ته فسیر کی فیند میند ژیا نه هه نا گرت. یتمیش هگه ز کی ناوه کیانه یه له تانوپیدا، یانی زیاتر مه دلوول بهرهمه ده نند و سهرچاوه یه تی.

زنار: پگه یشتنی دیدی تاک هوانه ی ناوه کییه دیسانه وه. دنیا بینیه کی س فیانه ی نامیتا فیزیکیانه بهرانبهر به خود ده گرت ته خ و ئا استه ی نووسینیش له دهره وهی ب ناوه وهیه. لره یشدا بوون تیدا ته فسیر کی فندم نند ژیا نه هه نا گرت. یتمیش له په یوه ندیه کانی مه دلوله وه د ته ئارا.

له زریاندا، خود خ ی له دنیا یه کی بهرینتردا ده بیند ته وه، له ز شو نندا له گه ا هه ندی گشتییدا ت که ا ده ب ت، له هه ند شو نیشدا له خ ی جیا ده ب ته وه، به ام له زایه ا ده ا ه دی ه دی ئم خوده خ ی له دنیا یه کی دیاریکراودا ده بیند ته وه که ئه ویش ز ر و کم دنیای ن ستا ژیا یه و هه و ی خ نمایش کردن ده دات. له زنار یشدا، ئم خوده زیاتر به خ دا ده چ ته وه و ل ناگه د دنیا ت که ی ب ت، به ام س بهری د خه مر ییه تاک ه وه که ههر به سهریدا زا ا ده ب ت و ل ی جیا نا ب ته وه. که زریان ده خو نینه وه، ئه گه ر خو ننده وه پ ژه یه ک ب ت له پ ژه کانی داه نان، ئه و نا توانین هه ورار و نش وه کانی به ئاسانی ت په نین و ته وای بکه یین، له بهر ئه وهی له قوو ا ییدا شتگه ل ک امانده ک شن و ئیدی جاروبار ب هه ناسه دان، پشوویه کی فیکری و خه یا یش وه رده گرین و سهرله نو ت هه ده چینه وه، دوا جار یش که له قوو ا ییه کانه وه، که له و دیوی ده لاله ته کانه وه ده گه نینه وه، "نیتشه" وته نی: په ی به وه ده به یین که چیدی هیچ شت ل ئاسایی و مه ئلووف نییه له ده ورو بهرماندا. چونکه له کاتی خو ننده وهی ههر چامه یه کیدا، هه ست به وه ناکه یین دوا ی چهند د ناگه بارگه شیعریه کان ده کوژ نه وه، به پ چه وانه وه تا دوا د و ئه و بارگه شیعریانه ههر ده م نن و بوون کی پ داگر و ب اده زیندوو یان هه یه و پار زگارییه کی سهرسه ختانه له مانه وهی خ یان ده کهن.

“ئه نوهر” به چه مکی په یگیری زمان په یوه ندى له گهـا جیهاندا بهرقه رار ده کات، بهواتا له گهـا مانادا په یوه ندى ده به ستـ و دنیا بینیه کی قووـی سه بارهت به کرـکی شاعر هیه و به قووـی له بارودـخ و پـداو یستییه کانی سه روبه نده که ی تـگه یشتووه و دهزانـت پـویستی به چی هیه، پـگه یشتووی ئه زموونه که شی هر لم تـگه یشتنه وه هـده قووـت، ههروهـا له تـگه یشتنه وه بـ چه مکه شاعر ییه کان دـت و به رزه فتیان ده کات و به سهریاندا زـا ده بـت، جگه له وه دهزانـت به په یـه و کردنی نووسینی شاعر ی باو ناتوانـ گوزاره له سه رده مه که ی خـی بکات، بـیه شاعر ی خـی به بـچه یه کی تایبه تمه نددا ده بات و شـوازـکی تاکـه وانـه ی ئه و تـ و هـسه نـتییه کی استه قینه ش ده بنه هـی ئه وه ی گره و له زه من بهرـته وه و موماره سه ی کاریگه ریه کی به رده وام له سر هـوتی ئه وسا و تاـاده یهـک ئـستای شاعر ی شدا هـه بـت، چونکه شاعر کانی، “به یاتی” گوته نی؛ وه کو دامه زران دنـکی نوـ ده رده که ون له هونه ری شاعر دا، ده یشتوانین ساـانی حه فتا کانی سه ده ی پـشو به سه رده می “ئه نوهر” ناو به رین، ئه مه ی ش بـگومان به پشت به ستن به هه قیقه ته شاعر ییه به گه نه ویسته کان و امان له ووبه ره شاعر ییه کانی زـربه ی شاعرانی ئه وه ده ییه و په ی بردن به وه ی که له چ پاـتـیه کی شاعر ییه وه ها توونه ته ده ره وه.

ئهـی ئه گریا، دـی ئاوـنه ی ته ماوی و لـا بوو،
 ئاسمانـ بوو دووایی نه ها توو، ئه سپی سه رکه ش و
 تینووی ئاره زووی هر ئه یحیلاند و چه پـکانی بوو...
 له سر دره ختی ماتی ته نیایی، پـلـ باـنده ی لانه شـواو و
 وـا هـهـئـه نـیشتن...ئهـی هاواری (خانی) له که ژی
 نه بـاوه ی بیریا...ده نگی ئه دایه وه (ئـوه ئه و بایه ن کـو له بن دـنن-
 زریان)

ئه وه ی لم ئه زموونه دا جـبایه خه، نیشته جـبوونی شاعر ه له نیشتیمانی شاعر دا، به پـچه وانـه ی زـربه که شاعر یان له ده ره وه ی ئه و نیشتیمانه دا نووسیوه و هه رگیزیش نه یان توانیوه له تانوپـیدا نیشته جـبن، چونکه کورت و پوخت ئه و نیشتیمانی شاعر له سه رووی هه موو نیشتیمانـکه وه ده بینـ و یه که م کـشی ئه وه که ته واوی بوون له قاـبی شاعر بدات، ته واوی ژیان به شاعر زهـکه فت بکات، ته واوی دنیا له یـتـپای شاعر دا جـبکاته وه، بـیه شاعر لای ئه و خاوه نی به هایه کی دیکه یه، هه موو هـه نده کان له خـیدا کـده کاته وه، هه موو گـاکان ده هـنـته وه ناو شاعر و تیایدا یه کانگیریان ده کات، هه موو جـگه له کان ده ژـنـته ناوییه وه، هه موو هه وره کانی تیا دا ده بارـنـت،

گه ٬اكانى تيا دا ده وه ٬ن٬ت, ئەست ٬رهكانى تيا دا ده برىسك ٬ن٬ته وه,
گشت پهلکهز ٬٬ينهكان و ٬نهى تاج دهخاته سهر ئاس ٬كانى ناوى, خ ٬ر و
مانگ لهو ٬دا ده ٬ده ٬ن٬ت, يانى قورساييهكى تر به دهقى شيعيرى
ده دا, به ٬اى ٬سته قينهى ب ٬ دهگ ٬٬٬ته وه و دهيكاته ٬ووبه ٬ك ٬ ب ٬
ك ٬مه ٬ك ٬ چه مكى جوان دا ٬٬٬ژراو و سه ره نجام ب ٬جگه له چه مكه
گرنگه كان, هونه ر ٬كى با ٬ايش ده ب ٬ته باگگراوه ند ب ٬ شيعرى ئه و و
ئه مانه يش له زمان ٬كى ترانس ٬ند ٬نتا ٬دا د ٬نه دى, كه دواجار ئه ركه
بنچينه ييه كهى ج ٬به ج ٬ ده كات ئه و يش سه رسوو ٬مان به خشين و چ ٬ژدان و
هه ٬بژاردنى زمان ٬كى با ٬ا و سه ر ئاسا ب ٬ په يوه ستكارى تاك ٬ه وان ه مان
و ئينجا ژيان به ش ٬وه يه كى ويژدانمه ندانه و شتى تريش. ئه مه يش
مانيف ٬ستى شيعيرى ئه وه و ده يخاته ناو دنيائى چه قبه ستوى شيعرى
ئ ٬مه وه.

تینویہ تی من وہ کو دہستی زریان وایہ

له‌گه‌ا یایی دایه مه‌مکی سیی به‌فر

نهك همر به فر

په نجهی زریا نیش ئه یبه‌ستۍ

تینویہ تیی من ده فته راکه

چاوی گهشی کچاکی شه نگ، نیوه شهو

لای بازار بوو، فای دایه گورد و تازی

کتبخانه‌ی بیرجود نه‌وه... (ساما - زریان)

پرسی سهره‌کیی "ئه‌نهر"، پرسى شیعره و پـشکەش کردنى ده‌قـکه له ده‌قه‌کانى قـناغه‌که، ده‌قـکه جیاوازه و کواـیتیه‌کى ئـستـتیکیانـه‌ی به‌رزى هه‌یه. وه‌کو چـن ههر له ده‌ستپـکه‌وه له‌و ترادیسـیه نه‌ شیعریه لایدا و له‌و ناوکـیه نه‌ریتگه‌رایه نه‌مايه‌وه که شیعرى کوردی تیایدا قه‌تیس ببوو، ئه‌گه‌ر وا نه‌بوايه ئه‌زموونـکى به‌و ئاسته هونه‌رییه‌ی نه‌ده‌هـنایه‌دی، چونکه شیعر، شیعرى ئاسته‌قینه، شیعرى داھـنهر، به‌هموو مانایه‌کى وشه‌وه هونه‌ره بـ ئه‌و و لادانىشى کرده‌یه‌که بـ به‌پیتى و گه‌شه‌کردن و دواچارىش هه‌وـکه له‌پـناوى داھـنانى به‌رده‌وامدا. ئه‌م گـگـانکارىیانـه‌ی له‌ تانوپـى به‌ره‌مه‌کانیشیدا په‌يان پـ ده‌برـت ههر له‌ خـا و به‌ کـه‌وت نه‌ها توونه‌ته‌دی، به‌کو به‌ هـى تـگه‌یشتنـکى قووـا له‌ سه‌رده‌مه‌که و پـداویستیه‌کانى و قووـبوونه‌وه و خوـندنه‌وه‌یه‌کى جیددى بـ قـناغه مـژووویه‌که و ئاگاداربوون له‌ داھـنانه‌کانى دنیا و کرانه‌وه و گوشادبوونى فیکرى سه‌باره‌ت به‌ خودى ژيان خـى و درککردن به‌ پـداویستیه‌کانى بوونه‌ته ئاستیه‌کى حاشاهـنه‌گر، جگه له‌وه به‌ هه‌رسکردنى ئا‌بردووش

ها تـ ته دی، چونکه ابردوو، ههروه کو "جه برا ئیبراهیم جه برا" بـی
چوو: له لای تازه گهره کاندای ده بـته هـزی دهر پهـین و بهرز بوونه وه و
هـگوـیشه و قهـد کیشه زمان وزه ی خـی لـیه وه هـدهـنجـ. جا شیعـر
ههر به سروشت و خهـسهـتی خـی ده بـ دنیا ههرس بکات تا کو دنیایه کی
تر بخوـقـنـ، ده بـ شـشـ بهرپا بکات، هیچ نه بـ له ناو خـیدا و
هه میسه یش پـویسته له گهـا گـانکاریدا بـت و شانبه شانی بووه ستـت
وه کو ئه وهی "ئه دـنیس" ئاماژه ی پـداوه، یانی به قبووـکردنی ئه و
واقعیه شیعرییه ی پـشـ خـی و سهرده مه که ی خـیشی به ره مه می خـی له
هه موو شیعرییه تـکـ بـبهری ده کات.

بـگومان له دوای قـناغی زیرانه وه گـانکاری بـنهـه تی به سهر
ئه زموونه که یدا ها تووه، اـسته ئه و له زیراندا شیعری پـشـ خـی و
سهرده مه که ی خـیشی تـدهـپهـنـ، بهـام دوا جار وه کو ئه وهی پـویسته
زریان تـناپهـنـ، یانی، به دهر بـینی "دکتـره خالیده سه عید"، خـی
تـناپهـنـ، که له اـستیدا تـپهـاندنی خـ پـویسته له ژیا نی
شاعیردا به رده وام بـت. ئه گهر چی گـانکاری به سهر شیعریشیدا دـت،
بهـام به راوورد به "زریان" گـانکاری پـزه تیف نین، ئه گهر ئه و
بیروـایانه ی له یادوه رییه شیعرییه که یدا سه بارهت به قـناغه کانی
پاش زریان ها توون له بهرچاو نه گرین.

هـدی.. هـدی، به فره بار،
کـتره کانی ش به خه مباری هـنیشـتون،
ئه و گـپه شیریا نه ش،
وهـك عاشقـ له تاریکیدا ده سوو تـن،
په نجه ره ی ما تی ژووره که م،
وو خساریشم، دهـوانـنه شه قامی چـی نیوه شه و
دهـوانـنه دارستانی سپی و خامـش
سه راسیمهن، تـی کردوو و ههر ده بار،
ئاسمانی ئه م شاره شه نگه ش،
ههر له چاوی دایکم ده چـ،... (زه نگـهی یاد- زایهـه)
دـزینه وهی ها و چوونییه سـزداری و هزری و ئاسـیه کانی چاوهـوانی
ده قه کانی له وه رگر نزیکتر خستـته وه و چـوپـی به ئه زموونه که شی
به خشیوو.

ده شته کان ته م دایپـشیون،
داران گهـایان وه ریوه،
شه و له هه ساره ی زامم جمه ی دـ،

چراوگی دئا،
 شه‌وه‌زه‌نگ بینى گرتووه...
 نه دست دئا، بهم ناوه‌دا اببور و
 چاهه چراو هه‌بکا...
 نه یار دئا دوگمى سینه‌ی بتراز دئا و
 پئا به دنیا:
 بئى به‌هار و
 شنایى به‌یان به دئا... (تهم و... زنار)

ئه‌گەرچی ئه‌و بئا ئه‌زموونه‌کەى چه‌مکه‌ شیعرییه‌کانى خاى ده‌دئا زئاوه‌ و
 ده‌یانکات به‌ به‌ریدا و هه‌میشه‌یش ده‌یان خوئا دئا ته‌وه‌ و کاریان پئا
 فئا ده‌دات و به‌ شئاوه‌یه‌کى تر تازه‌ ده‌بئا ته‌وه‌ - هه‌روه‌ها به‌گوهره‌ی
 گئاانى بارودئاخه‌کەى - ئه‌زموونه‌ شیعرییه‌که‌شى شه‌قئاکی دیکه‌
 وه‌رده‌گرئا. شوئن گئاانى به‌سه‌ردا دئا، نیشتمان هه‌ست و سا زئاکی
 نئاستا ئزیانه‌ ده‌پئاچئا ته‌وه‌، په‌یوه‌ستبوون "ئینتیمه‌" له‌ دووره‌وه‌، له‌
 تاراوگه‌وه‌ هه‌هه‌ندئاکی قووئا تر له‌خا ده‌گرئا. نامئايش هه‌ست و سا زئاکی
 جیاوازی له‌لادا ده‌هئا ئه‌ کایه‌وه‌. ئه‌مانه‌ هه‌موو به‌ شئاوه‌یه‌کى تر
 ئه‌زموونه‌که‌یان هه‌نگئا ئ کردووه‌ وه‌ك بئا شیدا ییه‌کى سا فیانه‌یان
 پئا به‌خشیبئا. به‌ مانایه‌کى تر ئه‌گەر "زریان" ئاستئاك بووبئا له‌
 ته‌جره‌به‌ی نووسین له‌لای ئه‌ودا، ئه‌وا "زایه‌هه‌" و "زنار" ئاستى جیاوازی
 هه‌مان ته‌جره‌به‌ بوونه‌، به‌ ئام به‌ مانا پئا زه‌تیفه‌کەى تئاپه‌ئان
 نه‌بوونه‌، به‌ وردبوونه‌ویش له‌ چه‌مکه‌ شیعرییه‌کان ئه‌م ئاستیه‌مان بئا
 ساغه‌د بئا ته‌وه‌، ئه‌گەرچیش به‌ قووا ییه‌کاندا شئا ده‌بئا ته‌وه‌ و گره‌و
 له‌سه‌ر ئووکارى ده‌ره‌وه‌ی شته‌کان ناکات، به‌ ئکو په‌یوه‌ندییه‌کى به‌تینتر
 له‌گه‌ئا ناوه‌وه‌ی شته‌کاندا به‌رقه‌رار ده‌کات و به‌هاکان و هه‌هه‌نده‌کان
 گئاانکاری جیددییان به‌سه‌ردا دئا.

(6)

"شه‌یمه‌س هینی" له‌ كئا نئاكستا كدا ده‌ئا: نووسه‌رى مه‌زنى ناو هه‌ر
 كولتوورئا هه‌موو شئاك ده‌گئائا. یانى ئه‌گەر به‌ پئا ئه‌م وته‌یه‌ له‌
 شیعرو ئه‌ده‌به‌که‌مان بئاوانین ئه‌وا ئاستى ئه‌وه‌مان بئا ده‌رده‌که‌وا که
 دواى "گراان" زمان و شیعرو دنیا بینى شیعرییمان گئاا، پاشا
 "گراان" یش ئه‌وه‌ی له‌ناو كولتوورى شیعرییماندا جارئاکی تر ئه‌و کاره‌ی
 ئه‌نجامدا به‌ پله‌ی یه‌که‌م "ئه‌نوه‌ر قادر محه‌مه‌د" بوو، که هه‌ر به‌
 سروشتى خاى له‌ناو ئه‌م کایه‌یه‌دا یاخى و سه‌رپاچ بوو، هه‌میشه‌یش
 ئووبه‌رى نووسین بئا ئه‌و گه‌ئاان بوو به‌دواى شئاوازی تر و دیدئاکی تیژ
 و قووا و به‌ربئاویشى هه‌بوو سه‌باره‌ت به‌ شیعرى خاى و ئه‌مه‌یش بوو

به هه و نى ده و مه ندييه شيعرييه كهى. له ويشه وه ئيتر هيچ شت كمان - مه به ست زمان و شيعر و دنيا بينى شيعريمانه - وه كو خى نه ما و خو نه ريش خى هر وه كو خى نابين و جياواز پى به خى ده بات. چونكه ئه و ته كردنه وه, يان تكدانهى هايدىگه ر لى دوا وه, چركه ساتى بونىادنانكى تازه بوو لاي ئه و و ده بوايه خو نه ريش پى به پى ئه وه خى بونىادبن ته وه و به ش وه يه كى تر له ئه زموونى تازهى ده ق تى بگات, به و پى بهى نووسين دايه گكى دىال كتيكييه له نى وان نووسه ر و خو نه ردا و تى گه يشتنيش له كارى ئه ده بى - تى گه يشتنى هونه رى يانه - له خودى تى كست خى به وه هه ده قوو, وه كو ئه وهى "دكته ر عه نناد غه زوان" ئامازهى پى دا وه.

ئهى استى بى ت بى "ئه نوهر" شيعر شه قى حازر به ده ست و پى شوه ختى نييه, چونكه لاي ئه و پى ناسه يه كى دىار يكر اوى نييه, ئه و له دنيا يه كدا گه شونما ده كات, به ده ر بى ينى "تد ر ق", لى وانلا وه له وشه كانى ئه وانى تر و ئه و يش له ناوياندا به دواى گاهى خى دىا ده گه ت, يانى به هيچ شت كى ده ره كى يانه قايل نييه, ئه وه تا خى له شو نى كدا ده ت: هه ميشه له شيعر نووسيندا ده بى بچيت به گز مه نتيقى وشكو برينگى ياسا و ساكانى ژياندا. كه واته بى ئه و نووسينى شيعر هه ميشه ململان يه له گه شته كانى ژيان, به تا يبه تى له گه زماندا, چونكه زمان هه ميشه ناتوان ئه وهى ئه و ده يه و به وى دى بگه يه ن, يانى زى رجار سرك و به له سه يه و ناب ته قا بى كى استگ بى گرته خ و به رجه سته كردنى بير و ئه ند شه, به مەيش ئه وه له هزرى خو نه ر ئاماده ناكات كه ئهى شاعير مه به ست تى. بى به ده قه كانى نه ك هر شيعرى نه وه كهى خى, به كو بى شيعرى نه وه كهى دواى خى شى ئا و نه ن و ه ن گدانه وه يانى تدا به ئاشكرا دىاره, شيعر كيش نييه دواى "زريان" نووسرا بى و سه داي ئه و شى واز و ده لاله ت, يان ئه و زمان و فهزا و چه مكانهى تدا نه بى كه تيايدا به كار براون, يانى به وه ده چ شيعره كان, هه ر وه كو "نى ئاستلى" ده :

قسه له گه ئه كدا بكه ن, هامانا په يوه ندييه كى به تين و تاو له نى وانى اندا به رقه راره. ئه گه ريش ئه و, شيعر له پى ناسه يه كى نه گى دا له قا ب بدات, ئه وا به ران به ر به چامه و به ران به ر به پره نسپى نووسينى شيعر يش, به پى ده ر بى ينى "دكته ر خالیده سه عید" ناپا كى ده كات, سه ربارى بوونى كه له پوور و بى ما وه يه كى شيعرى دوور و در ژ و هه ست نه كردنیش به دابى ان له گه دىدا. به ام "ئه نوهر" به پى ناسه و بونىاد و په يكه ره يه كى ته واو جياواز و كى مه چه مكى شيعرى

جیاکاره وه تـهـهـ چوو و دابـ انیشی لهـگهـ پـشـ خـی نه کردوو، لـی
 اـماوه، ئهـگهـر کـشـهـشی لهـگهـ دا هـهـبوو بـ کـشـهـشی ئهـوه بووه که چـن
 نووسراوه و چـی نووسراوه؟ یانی چـی نووسراوه و چـن نووسراوه؟
 لـرهـوه، لهـم دهـستـپـکهـ گرنگهـوه تـهـهـ دهـچـت و گـانـکاریهـکانی خـی
 بهـدی دهـهـنـت و گـانـکاریهـشی لهـ چـی نووسین و چـن نووسین دهـهـنـتـه
 کایهـوه.. ئهـمـهـش هـهـموو هاوکـشـهـ شیعریهـکانی پـشـووی بـ شیتـهـا
 دهـکـاتـهـوه و هاوکـشـهـشی نوـی بـ دادهـهـنـت، چونکه کاری ئهـدهـبی
 هـهـردهـم دهـر بـی شتـکه و ئامانجی خوـندنـهـوهـش بـگومان گهـیشتنه بهـو
 شته، بـیهـ ووبهـری ئهـم نووسینه هـهـو بـکه بـ ئاشکرا کردنی ئهـو
 هاوکـشـهـ "ئهـنـهـر" یانـهـی تهـنـیا و تهـنـیا تـایهـن بهـ خـی و
 ئهـزموونهـکی.

بـگومان ئهـو، بهـ تـایهـتی لهـ "زریان" دا، بهـردهـوام تـاسـهـی شتـکی پـوه
 دیاره، ئهـویش خـتـپـهـاندنه که جهـستهـی ئهـزموونهـکی دهـتهـنـتـهـوه،
 چامهـکانیش، بهـگهـنـهـویستـانه گهـواهیدـهـری ئهـم قسهـیهـن، چونکه هـهـر
 یهـکهـیان ئاستـکی جیاوازه لهـ دنیای ئهـزموونهـکی و ئهـگهـر
 لـکنزیکـی، یان لـکـچوونـکی کهمیش لهـ نـوانیاندا بهـدی بـکـرتـهـوا
 لهـبهـر ئهـوهـیه که لهـو قهـمهـوه سهـرچاوهـیان گرتـوه که هـهـمان
 ئهـزموون بهـرجهـسته دهـکات و هـهـمان ئهـو چهـمکه شیعریانـه بهـکاردهـهـنـت
 که تـایهـتمهـندییهـکانی شاعیرـکی دا هـهـنـهـر هـهـدهـگرن.

جووتـهـ هـشـماری ئاشقه و ماشقهـی شـت

لهـ بن دارـکـدان یهـکـتر ئهـگهـزن

دوو کـتری سپی بهـ دهـمی یهـکـدا ئهـشـهـوه

دیوار ئهـووـخ.. سنوور ئهـسووتـهـ

لهـ کوورهـی جوانی و نهـمری تـدا ئهـتـوـتهـوه

من ئهـبـم بهـ تـ، تـ ئهـبی بهـ من

درهخت خـی ئهـسو لهـ کـشی ئاسمان

ووبار لهـ دهـریا، هـهـرچی شت هـیه

ئهـسو بـتهـوه.. (ئـوه ئهـو بایهـن کـو لهـ بن دـنـن- زریان)

ئهـو، وهـکو وتمان، لهـگهـا که لهـپوور و میراتی شیعرییمان دابـانی
 دروست نه کردوو، وهـکو ئهـوهـی ئهـمـهـ بـکـ لهـ لاوهـکان دهـیکهـن، ئهـو
 وهـکو ئهـمانهـیش نهـکهـوته لاسای کردنهـوهـی شیعری فارسی - بـ نموونه
 - بهـکو خوـندنـهـوهـکانی کرد بهـ بهـشـک لهـ ئهـزموونه شیعریهـکی خـی
 و سوودی لهـو کاریگهـریهـیان وهـرگرت و بونیادی شیعری خـی لهـسهـر

ئەو ھەچنى و پەرەى پـدا. شىعرىش ئەگرچى ئەزموونـكى
 تاكـهوانەىە بـ ئەو، بەـام ئەزموونـكى مرـىشە، بـىە دەلالەتـكى
 دەوـمەندى مرـىش ھەـدەگرـت و دەق بەرەو ئاسـىەكى مرـىى
 پانوبەرینتر دەبات، ئەمەیش وزەکانى ئەوئەندى تر بەدیار دەخات و
 فەزای تر بـ دەلالە دەدـزـتەو و ئەوئەندى تریش گەشەى ناوہکیانەى
 شىعر بەرەو پـشەو دەبات و دوورى دەخاتەو لە ۋوگەشى و
 ۋاستەوـى و نزیکیشى دەخاتەو لە ئیشکردنـكى جیددیانە تر لە
 بونیادی دەلالى جیاواز.

کاکە دەـن: سواری گلاو ۋاست بـتەو و

ئەمجارەیان ئەسپى ژـرى،

باھـزـکە لە گـى سوور،

کاکە! نە شار ئەستـرەکەى

لە ھەورى خوـندا نوقووم بووى

جاران و میرى بەبەىە و

نە تـش خوواپەرستى بـ خوا و

نە من غەرىبى تاهەتا.. (کاکە- زایەـە)

یان لە شوـنـكى تردا دەـت:

دایە نە تـ و نە کـتر و نە شمشاـیش ئیتر مەگرین

دوـنـخـم دیم، ئەرخەوان بوو بـیبووشیان

بەسەر شەقامدا ۋای ئەکرد..لاوکىە وت (بمەدرە دەس سەرما و سـەـە-

زریان)

بەشى دووھم

(7)

شتـكـ لە ئەزموونە چـناىە تیەكەى"ئەنوەر"دا زـر سەرنجـاكـشە -
 بەرکەماـە ھونەرپەكەى لەو لاوہ بووئەستـ، كە ھەر تەنھا ھەوـگەلـكى
 ئـستـتىکیانە نین، بەـکو چـو پـکردنەو و بەخشینی وزەىەكى
 سەرئاساشە بە دەق و کردنـتى بە منداـدانـكـ بـ ھەـگرتنى جوانیەكـ،
 جوانیەكى جیاواز، كە دەكرـ ناوى مانای لـ بنـین - شىعریەتە
 چـەكەىەتى، كە سەرەنجام ئەم شىعریەتەى لە پاـا چەمكە
 پـكـھـنەرەکانى دیکەى چامەدا بەھای ئـستـتىکیانەى شىعرەکانى
 بەرجەستە دەکەن، كە سەرنجـاكـشتـرین لایەنە لە دنیا شىعریەكەیدا.
 دەرکەوتنى ئەم چەمكەیش لە ناوکـى دەقەکانیدا دەگەـتەو بـ
 سەرەتای ـسکانى ئەو وەکو شاعیرـكـ و ئامادەپەكەى لە ناو ئەزموونە
 شىعریەكەى كە نـھـنى جوانیەکانى دەق لە ۋوگەشى لە لای ئەودا
 دەرەكەون. لـرەدا مەبەستمان ئەوہ نىە پـناسەى شىعریەت بکەین،

چونکه شيعرييه ت به گوتهی "دکتار به شیر تاویریت"، له بهر ئه وهی ملکه چی دنیای گڼانه به یه دژواره پښناسه بکړت. زمانى شيعريش- له بهر ئه وهی جگړه و فزای دهرکه وتنى شيعرييه ته- پښاوپه له شه هوه تی هتکردنه وه و له استییدا داهانان، پښاوپه له شه هوه تی جووښانه وه و گه ان و تپه اندن و جهخت کردنه وه له سمر تاقه دهسه لاتک که ئه ویش دهسه لاتى شيعره، وه کو ئه وهی "دکتار خالیده سه عید" بهی چوه. زمانه کیشه له ناو زماندا، به گوهره ئه وهی "پل قالیری" دهت، یانى زمانه که له ناو زمانه کی تر دا.

واته زمانه کی تایبه تمه نده له ناو زمانه کی گشتییدا. یانى به شپوه یه کی تایبه تمه ندانه له گه ا زمانى گشتییدا مامه دهکات به ئه وهی تایبه تمه ندییه کی زمانیانیه جیا کار به دی به ښت که خود تیایدا به رجسته بهت نهک بابهت، یانى قسه کهر خود بهت نهک ئه وی دی سووننهت و که له پوور و کولتوور. چونکه زمانى شيعریی ئا فراندن و داهانان نهک بهرهم هانان وه یه کی سادهی سووننهت و که له پوور و کولتوور. ده قیش، وه کو ئه وهی "ده بلیوو. ئیزهر" وه سفی دهکات، بریتییه له دوو جه مسهر، یه کهم جه مسهری هونه ریی، که ئه مه یان په یوه سته به نوو سه ره که یه وه، دوو ه میش جه مسهری ئست ټیکى، که ئه مه یشيان په یوه سته به وهر گره وه، پښه پى ئه مه کارى ئه ده بی له ښوان ئه م دوو جه مسهره دا سه قامگیره. لایه نه هونه ریه که ی بگرین، ئه وا - شاعیر - پښکراوه تیایدا به ره و پش چووننه کی بهرچاو و له اده به دهر به ده ست به ښت، ئه م بهرکه مامه هونه ریه یش وای کردووه به وهرگر تښکسته کانی هزامه ندبه خش بن و چټر و له زه تیان له وهر بگرته. ئه مه یش به دی هانان هاوسه نگییه که ئه و شيعرییه ته ی له که وت ته وه که هه موو ئه زمووننه کی شيعریی ئامانجه تی پى بگات، به ام هه موو ئه زمووننه که به ده سته نا ښت. شيعرییه تیش، بگومان، بابه ت که مشتوم هه گر و به شپوهی جیا جیا له زربه ی زمانه کانی دنیادا به تروته سه لی ئاوو ی له دراوه ته وه و له کښینه وهی تی ریی و پراکتیکیشی له مه وه ئه نجام دراوه، له لای ئه مه یش نه ختک بایه خی پښدراوه و له ملاو له ولا شتی له سمر نوو سراوه و هه و دراوه له ښکایه وه که شفى بهرهمه ئست ټیکیه کان بکړت و چټره دانسقه و تایبه تمه نده کانیان دیاری بکړت.

هه به تا شيعرییه تی هه ر شاعیر، یا خود هه ر ئه زمووننه کیش، خه سته و جیا کاری خى هیه - ناب ئه وه یش له یاد بکه ین که هه موو ئه زمووننه که خاوه نی شيعرییه ت نیه - و په یوه ندی به مامه که کردنی شاعیره وه هیه له گه ا زمان، بابهت، ونه، یتم و ئه و فزایه ی ئه م

هـگـزانه دهـخوـقـنن و هـروهـها چـنـتـی مـمـهـه کردن لهـگـهـا ئـهـو
 کـنـتـکـسـتـانـهـی وشـه بهـشـداری له دامـهـزراـندیان دهـکـات و دهـبنـه هـی
 داهـنـانی دهـقـی داهـنـهـرانـه. شـیعـریـه تـیش چـه مـکـک نیـه تـهـنـها له
 شـیعـردا پـهـی پـه بـهـرـت، بهـکـو له ژانـرهـکانـی تـریشـدا بوونی بهـرچـاوی
 هـهـیه، بهـم ئـهـوی استـی بـه تـهـنـها له شـیعـردا بوونـکـی چـوـپـه و
 دهـوـمـهـند لهـخـه دهـگـرـت و ئـهـو مـمـهـه جـیا کـاره دهـیـهـنـتـه کـایـهـوه که
 لهـگـهـا هـگـهـزه کـانی تـکـسـتـدا دهـکـرـت و دهـخـرـنـه ناو کـمـهـه
 پـه یـوه نـدیـه کـی جـیا وازـهـوه و پـه یـوه نـدی تـازـه یان له نـوانـدا دروست
 دهـکـرـت و سـهـرله نوـ شـیعـر وهـکو فـرمـکـی تـر، یان وهـکو ژانـرکـی تـر
 دادـه هـنـتـه وه و پـه کـهـاتـه نه گونـجـاوه کان له ناو بونیادکـی زما نیـانـه
 گونـجـاودا دادـه نـت و بهـم شـوـه یـه یـش ئـهـوی بهـر قـهـرار دهـبـت
 شـیعـریـه تـه، چـونـکه سـهـره نـجـام شـاعـیر گونـجـانکـی گـشـتـگر له نـوان
 شـته کـانـدا دروست دهـکـات.

ئـهـم پـه یـوه نـدیـه جـیا وازـانـه یـش له کـاتـی شـرـقـه کردن و شـیکـردنـه وهی ئـهـو
 وشـانـه و پـه یـوه نـدیـه کـانـیا نـدا بـمـان وونـده بنـه وه، که دهـق
 پـه کـده هـنـن. هـروهـها دهـش شـیعـریـه ت ئـهـرکـک بـت له ئـهـرکـه کـانی
 پـه یـوه نـدی نـوان بونیادی قووهـا و بونیادی ووهـش، ئـهـم ئـهـرکـه یـش له
 پـه یـوه نـدیـه کـانی هاوتابوونی هـهـا، یاخود هاوتابوونی ئـهـی له
 نـوان ئـهـم دوو بونیادهـدا دهـرده کـه وـت، ئـهـگـهـر ئـهـم چـه مـکـی "ناعووم
 چـمـسـکـی" وهـر بـگـرین، چـونـکه کـاتـه هاوتابوون هـهـا بـت ئـهـوا پـلهـی
 شـیعـریـه ت نـزم دهـبـتـه وه، یان هـهـر نامـنـه، له بهـر ئـهـوی زماـن
 کـه ره وهی هاودژ نیـه تـیا یانـدا - ئـهـم لایـه نه پـتر له هـهـردوو
 کـه شـیعـری زایـه هـه و زنا ردا بهـرجهـسته دهـبـت - کـاتـه کـیش له نـوان دوو
 بونیاده کـهـدا جـیا وازی و ناهاوسه نگی گـهـشـه بکـات، ئـهـوا شـیعـریـه ت له
 دهـقـدا هـهـده قووهـت و تهـقـینه وه بهـخـیه وه دهـبینـه، هـروهـکو
 ئـهـوی "دکـتـر که مال ئـهـبو دیب" ئـا مـاژـه ی پـهـداوه - ئـهـم یـش به چـی له
 زریانـدا دهـرده کـه وـت-. یان دهـتـوانـین به جـرکـی تـر بـهـین
 پـه یـوه نـدیـه زما نیـه کان بـه یار له سـهـر شـیعـریـه تـی دهـق دهـدن و
 بارودـخـه سـروشتـیه کان به هـیچ شـوـه یـه شـیعـریـه ت بهـرهـم نا هـنـن،
 وهـکو ئـهـوی "دکـتـر که ریم حهـسـن ئـهـلامی" بـه ی چـوه، بهـکـو ئـهـوی
 بهـرهـمی دهـهـنـت دهـرکردنی وشـه کـانه له سـروشتـه چـه قـهـستوو، یان
 جـهـگیره کـانی خـیان و خـسـتنـه ناو، یاخود بهـخـشـینی سـروشتـه کـی تـازـه
 پـه یان ئـهـو شـیعـریـه ت بهـرهـم دهـهـنـت که چـاوه و انـکـراوه،
 ئـهـم "دکـتـر که مال ئـهـبو دیب" یـش له کـتـبه گـرنـگـه کـی خـیدا - له باره ی
 شـیعـریـه تـه وه - ئـا مـاژـه ی پـهـداوه و دهـبـت: به کار هـنـانی وشـه کان به
 بـه دهـرکردنیان له سـروشتـه جـگیر و فـهـره نگیـه کـی خـیان شـیعـریـه ت

بهره‌م ناھـڼـت، چونکه ئم پـسـه مه‌ودايه‌ك له نـوانـي زمانـي جـگـير و له نـوانـي زمانـي داھـنـراودا، به پـي تيـره‌كهـي خودي"دوكتـر ئه‌بو ديب"، تيـري كهـلـن:

ياخود مه‌وداي پشـوي، يان گرژيي شيعرييه‌ت داده‌ھـڼـ و هـرچـه‌ندـه ځـاده و توند و تيژي پشـوي و گرژيـش زياد بکات ئه‌وا کارـيگه‌ريـه شيعرييه‌كه‌ي پتر ده‌بـت و گه‌شـي زياتر به ځـيه‌وه ده‌بينـ. ده‌يشـکر بـين شيعرييه‌ت ئه‌رکـکه له ئه‌رکه‌کانـي ئم كهـلـنـه‌ي كه بـگومان ئه‌رکه‌کانـي هـمه‌جـرن، مه‌به‌ستـيش ئه‌وه نيـه ئم تيـريـه‌ي(كهـلـن: ياخود مه‌وداي پشـوي)، كه وه‌كو چه‌مکـك بـ ديارـيکـردنـي سنوورـه‌کانـي شيعرييه‌ت و سـکانـدنـي تـگه‌يـشتنـکـي گشتـي له‌بارـه‌يه‌وه به‌کار ده‌ھـنـرت و له‌گه‌ا ئم ئه‌زموونـه‌دا ده‌گونـجـت و هـنگه باشتـرين شتـيش بـت بـ چاره‌سـر کـردنـي پرسـه‌كه‌ي، كه بـچه‌ندوچوون ده‌مانباتـه‌وه سـر چه‌مکـي(لادان، يان ترازان)ي جان کـهـين، مه‌به‌ستـيش له لادان، ده‌رچوون نيـه له بنه‌ماکانـي زمان، هـروه‌کو"دکـتـر کـه‌ريم حـسـن ئه‌لامـي" ئاماژـه‌ي پـداوه، به‌کو هـونه‌رمه‌ندـتيـه له داـشتنـي زمانـه‌وانـي بـ گه‌يشتن به شيعرييه‌ت، كه به خـه‌سـه‌تـکـي جه‌وه‌ريـي ده‌ق داده‌نـرت. به ده‌ربـينـکـي ديکـه ترازانـي پـکهاتـه‌يـي زمانـه‌وانـيـه، ترازانـي پـکهاتـه‌يـي زمانـه‌وانـيـش جـرکـه له جـره‌کانـي ترازانـي کـنـتـکـستي، كه ئه‌ويـش به تـکـشکانـدنـي سمـت و کـوپـکـي ئاستـي زمان نمايش ده‌کـر، يانـي پـشـختن و دواختـنـي يه‌که زمانـه‌وانـيـه‌کان له شيعردا، واتـه به تـکـدانـي يـزبه‌ندـي و ته‌رتـيـي زمانـه‌وانـي شيعر بـگومان له گـاي گـيـني پـکهاتـه سـره‌تايـيه‌کانـي ده‌ق له‌ناو کـنـتـکـستـدا بـ ئه‌وه‌ي ده‌لاله‌ت له شيعرييه‌ت بکات، هـر وه‌کو"دکـتـر به‌شير تاوـريـت" ده‌بـت و بـبـته تاقـه پـوهـرکـ بـ ديارـيکـردنـي ئم چه‌مکه، به‌کو ئه‌مه يه‌کـکه له کـمه‌کـ ميکـانـيزم بـ گه‌يشتن به‌و چـژـه‌ي شيعرييه‌ت ده‌يـبه‌خـشـت و له سايه‌يه‌وه ده‌بينـه خاوه‌نـي و يـتـپـايـه‌کـيشـه بـ خوـنـه‌ر، ئه‌وه‌تا"ئـه‌نـوه‌ر"خـي له بـگه‌يـه‌کـي يادـه‌وه‌ريـه شيعرييه‌که‌يدا ئاماژـه به‌وه ده‌دات و ده‌بـت:

مـرځ بـ يـتـپـايـا نا‌توانـ بـژي..! ئـمـه‌يـش ده‌کـر بـينـ ده‌قه شيعرييه‌کانـي باشتـرين يـتـپـايـان که ئه‌و خوـقـانـدوونـي و ساتـه‌وه‌ختـانـه‌يـش بووبـت به خوـنـدنه‌وه‌يان بووينـه‌ته هاوـلاتـي ئه‌مه‌کـداري ئه‌و شاره‌ جوانـه‌ي قه‌ت له‌ياد ناچـت. له تاوتوـ کـردنـي ئم ئه‌زموونـه ديارـه‌يـش، ئامانـج ئه‌وه‌يـه بزانيـن ئه‌زموونـي نووسـينـي"ئـه‌نـوه‌ر"چـيمان پـده‌بـت و سـره‌نجـام چـيمان بـ ده‌رده‌که‌وت، ئا‌يا واماـن لـده‌کات خودي دنيا خـي به شـوه‌يـه‌کـي جياواز ببينـن، وه‌کو ئه‌وه‌ي"وا‌س‌فاو‌ي"بـي‌چووه، ئا‌يا وه‌امـه‌که شيعرييه‌تـکه بـ هـميشـه به ځـيه‌وه گرـمان ده‌دات و وه‌کو يه‌کـک له لووتـکه به‌رزـه‌کانـي

(8)

با هه ندى تيشك بখেينه سەر چه مكى (كه لـن: مه وداى پشـووى) كه بـگومان له "دكتـر كه مال ئه بو ديب" هوه خواستوو مانه و ئا مانجى سهره كيش لـى گه يشتنه له بـگايه وه به چه مكى شيعرييهت. دياره شيعرييهت, به گوتهى خودى "دكتـر ئه بو ديب" ناشـ وهسف بكرـت, ته نها ئه و كاته نه بـت كه له ناو بونيادـكى گشتگيردا شه قـده گرـت و دهـسكـت, ئهم چه مكى "كه لـن" هيش بـك بهرجهسته كردنى ئه و بونياده گشتگيره يه. چه مكى (كه لـن: يا خود مه وداى پشـووى) له بونيادى زمانه وانى يانهى دهق - واته بونيادى زمانه وانى يانهى تاكـه وه و جيا وازيه كانى له گهـا بونيادى زمانه وانى يانهى گشتى - و ئه و دنيا بينى و ههـو بـستانه وه سهرچاوه ده گرـت كه په يوه ندى دهق به دنيا وه بهرجهسته يان ده كات. ئهم كه لـنه يش هه ميشه له نـوانى "من" و "ئه وى دى" دا دروستده بـ, مه بهست منى شيعرى و ئه وى دى خوـنهره, به ديوـكى تر دا, گونجان يان نه گونجانى دهق و خوـنهره, بـگومان به هـى دوانه هاودژه كانه وه, بهـام له گهـا هاودژبوونيشاندا ته واو كه رى يه كترين و له په يوه ندى ياندا ماناى به شه كيانى دهق بونياد ده نـن و سهره نجاميش ده لاله ي گشتى دهق پـك ده هـنن و بهر كه ماـا به ده ربـين ده ده ن. له بنهـه تيشدا له مانه پـك دـت: دانانى شتى نه گونجاو.. و دروست كردنى په يوه ندى ناكـك و شتى چاوهـوان نه كراو.. و دانانى دوو كـمه هـشت كه به شـوه يه كى ده لالىيانه ناشـ پـكه وه يه كانگيريان بكه يت, ههروه ها دانانى هاودژى كاتيانه و هاودژى شوـن يان نه يش پـكه وه, يانى پاـادـكس, پاـادـكسيش واته دهق - شيعرييه تى خـى:

پهك: له جهستهي دهسته و اژه پهك هه دهه نځ.

دوو: له نوانی دهسته واژه یه ک و دهسته واژه یه کی تردا هه دهه نج.

س: له زوانی دوو ئاستدا:

ئەلف - زما نى ياۋا دۆڭ كۆس.

ب. - زمانی تا که هه‌ه‌ند.

جگه له مانه دهق شتلك قيت دهكاتوه، يان دهرېښك دادهڼ، هم دهرېښه مهودايهك دروست دهكات، بهام وشهيهك، يان دهستهواژهيهكي ديكي له پاډا زه قدهكاتوه و بهو شوهيهيش بونيادي چاوهوانيي خوڼنهر دهشووڼت و توكوپكي دهشكوڼت، لره دا ئو كهلنه دته ئاراو كه به پشويي و شپرزهييهكي چوپ دهوهمه نده. له بنچينه يشدا هاو ته نيشتبووني كتوي بيان له زوان ئو شتانهي له

نـوانی خـاندا هیچ په یوه نـدییه کـ شـکـنا بـهـن، هـر وـه کـو "مـیـشـلـ
فـکـ" دـهـت، شـعـریـه تـی دـهـر بـلـیـن دـهـخـو قـلـنـن، شـعـریـه تـی دـهـر بـلـیـنیش
ئـر کـکـی تـر هـ له ئـر کـه کـانی کـهـلـن، جـا ئـم شـعـریـه تـه، یـان کـز و
ئـاسـت نـزـم دـهـبـت، یـانـیـش تـونـد و تـلـا و ئـاسـت بـهـر ز و دـهـو هـمـهـنـد
دـهـبـت. جـگـه لـه مـانـه نـام لـکـردنـیـش یـه کـکـی تـر هـ له سـیـما کـانی ئـم چـه مـکـه،
یـانی مـهـئـلـوـف کـردن بـه نـامـهـئـلـوـف، ئـمـهـیـش لـه نـوان دـنـیا و دـهـقـدا
وودـه دـات. هـر وـه هـا گـلـلـان کـاریـی کـتـوپـل لـه زـما نـدا:

لـه دـهـر وـه بـلـ ناوـه وـه، یـانی لـه وـه سـفـه وـه بـلـ اـناوـی قـسـه کـهـر و ئـیـنـجا
گـلـلـانی کـردارـیـش "کـهـلـن" دـروـست دـهـکـات، ئـمـانـه و گـهـلـلـکـ شـتی تـریش کـه
هـمـو و لـه بـونـیـاد کـی زـما نـیـانـه ی کـکـ و گـونـجاو دـا لـکـدـه خـر ت، ئـهـوا
کـاریـگـه رـیـه کـه ی سـهـر ئـاسـا و هـهـلـاوـر دـهـبـت. خـو لـاسـه لـه نـوانی
شـاعـیر و دـنـیا، شـاعـیر و زـما نـی بـلـ ماوـه - یـان گـشـتی -، شـاعـیر و وـشـه،
شـاعـیر و شـعـر، دـر ز کـی بـنا غـه یی هـه یه، بـه دـهـر بـلـیـنی "دـکـتـر ئـهـبـو
دـیـب"، بـه بـلـ ئـهـو دـر زه هـیچ شـعـریـه تـلـکـ بـوونـی نـابـل. هـهـنـد جـار
جـو و لـه ی- یـان بـهـر و پـلـشـچـوونـی - چـامـه یـش، نـهـک هـهـر تـه نـها لـه سـهـر ئـاسـتی
لـیـتمـیـانـه، بـه لـکـو لـه سـهـر ئـاسـتی بـونـیـادی گـشـتی چـامـه یـش - مـهـودـای
پـشـلـویـی - دـهـخـو قـلـنـن و ئـمـهـیـش دـهـبـتـه مـایـه ی ئـهـو ی کـه شـو هـه وایـه کـی
شـعـریـی دـهـو هـمـهـنـد دـابـمـهـز ر لـنـن و چـوسـت و چـالـاکـی و جـو و لـه یـه کـی
هـار مـلـیـی بـه بـونـیـادی چـامـه بـهـخـش ت، هـر وـه کـو لـه چـامـه ی "شـهـوا نـی
بـارـان" دـا بـاسـی دـهـکـه یـن. بـلـگـو مـان مـلـکـه چـی پـلـهـر کـی دـهـر کـیـانـه شـی
نـاکـه یـن بـلـ ئـهـو ی لـه پـه یـوه نـدیـه کـانی بـکـلـلـیـنـه و هـلـگـه لـا دـهـر وـه ی
خـلـیـدا، بـه لـکـو خـود ی خـلـی دـهـبـتـه پـلـهـر بـلـی و لـه پـه یـوه نـدیـه کـانی خـلـی
ئا گـا دـار مـان دـهـکـاتـه و و زـانـیـاری تـه و او مـان پـلـهـبـه خـش ت.

(9)

وا شهو داهات، چراش خامـش، مهـل کـچـی کـرد،
بهـفری ناوـهـخت، دهـشتی دـی دـار کـی سـهـر انـسـهـر گـرت،
وا شهو داهات... (شـهـوا نـی بـارـان- زایـه لـه)

لـهـم شـعـره دـا، کـه لـا بـر دـو و بـونـیـاد دـه کـی دـادـه مـهـز ر لـنـن، جـیـهـان، یـانی
دـهـر وـه - هـلـنـدـه ی ناوـه وـه - ژـیـنـگـه و سـهـر چـا وـه ی ئـهـز مـوونـه کـانی شـاعـیر ه
نـهـک هـهـر بـه تـه نـها خـه یـا لـکـی قـو و لـا و بـه پـلـز، چـونـکـه پـلـکـهـا تـه کـانی خـلـی
لـه و اقـیـع دـه قـلـنـن تـه و و گـه شـونـمـایـان پـلـدـه دـات و و اقـیـع لـکـی تـازـه یـان لـل
دـه ئـافـر لـنـن کـه ئـهـو یـش و اقـیـعی شـعـریـه.

ئـمـه ی سـهـر وـه جـو و لـه ی یـه کـه مـی نا و چـامـه کـه یه - کـه لـه دـلـی یـه کـه مـه و ه
تـا دـلـی سـلـیـم دـر لـژ دـه کـلـش - لـهـم جـو و لـه یـه دـا، زـما ن بـه وـز ه یـه کـی لـه
لـا دـه بـه دـهـر بـار گـاو یـه، جـیـهـان لـکـمـان بـلـ سـکـچ دـه کـات و وون و شـه فـفـاف،

جیهانی هاوپه یوه ندى دهره وه و ناوه وه. ﻻسته هموو هست و نه ستﻻك، "ئه نوهر" گوته نى، له فﻻرمﻻكى هونه ريدا و به ساكاريش دهرنا بﻻدر، به ﻻم لهم جووﻻه: بهر هوپﻻشچووﻻه پﻻ وزه يه دا دهر بﻻ دراوه و هاوډز يه كى له نﻻوان شهو و چراى خامﻻش هاتﻻ ته ﻻراوه، چونكه چرا له شهو دا ده بﻻ دا بگيرسﻻ، ﺋينجا له نﻻوان به فر و دﻻ دا دژواز يى قووت كړدﻻ ته وه كه ﺋه ويش دا كړدى به فره به سر ده شتى دﻻﻻ كدا - كه ﺋﻻمه دهرانين دﻻى دﻻدارﻻكه و زانيار يه كه چامه كه پﻻشكه شماني ده كات - ههروه ها له جووﻻه ي دواتر يشدا - كه له دﻻى چواره مه وه تا دﻻى بيست و دووه مه - ده ﻻﻻت:

ﺋه و مه مكانه ت ﺋا لهم په نجه سووتاوانه ي من به ولاوه،
نيشتمانﻻ به دى ده كهن؟ (شهواني باران- زايهﻻه)
ﺋهم وﻻنه يه، كه پرسياره و به وه سغى چﻻوپﻻ بونيا د ﻻراوه، له ده قى (نوقﻻ نه ي خﻻشه ويستى و باران) يشدا ﺋاماده يى هه يه، به ﻻم به شﻻوه يه كى جياواز خﻻى دهرده بﻻﻻت.
وام ﺋه زانى قومرى سږى سر كى مه مكت
چﻻى شاشى ده س و په نجه بﻻ خﻻى ﺋه كا
به هﻻﻻنه... (نوقﻻ نه ي خﻻشه ويستى و باران- زريان)

ﻻره يشدا - ده ﻻﻻه تى جياواز به وشه كان ده دات و په يوه ندى نوﻻى نﻻوان يه كه زمان يه كان داده هﻻﻻن، ههر بﻻ نموونه: وشه ي نوقﻻﻻنه و به كار هﻻﻻنى بﻻ مه دلوولﻻكى نا باو، وشه ي خم و چوواندى به دره خت، تم و په ﻻوباﻻ، ﺋاسمان و مهرگ، كﻻﻻوه ي ﺋازار، چم و چاوه ﻻوانى و هى تر يش.

ﺋه ي وردى ﻻنى دﻻيه كه م!
بﻻچى په نجه ي تووﻻه ييتان
ﺋه خه نه ناو چاوى سوورى هﻻ ﻻراوه كه م؟!
هﻻ ﻻراوه كه م به فرماﻻه،
به فرى كه و تووى سر كﻻختى دﻻتان ﺋه ماﻻﻻ
هﻻ ﻻراوه كه م ما نكى خه پله ي گهر مى گاﻻه
له ناو شهوى سكى وشك و برسيتا نا
ههورى ﺋازار ﺋه ماﻻﻻ
هﻻ ﻻراوه كه م، كﻻﻻمﻻكه
ده روازه ي شارى گريانتان بﻻ دﺋه خا
كليﻻﻻكه... ده رگاى شارى
نان و گوﻻ و به هارتان بﻻ ﺋه كا ته وه...
ورديله ينه!

هـ نراوه كهـم بارانـكه تهـپ و تهـزی
سهـر وومهـتی دـیه كهـمان نهـشواتهـوه (نوقـا نهـی خـشه ویستی و بارانـ
زریان)

بونیادی ئەم دهقه‌یش - وهك ز ربه‌ی دهقه‌کانی تری كه‌شعیری "زریان" -
له‌سه‌ر نه‌گونجان و هاودژی نـوان وشه‌كان هـه‌چنراوه‌، یان
یه‌كانگیربوونی هاودژ و نه‌گونجاوه‌كان هـه‌چنراوه‌ و تیایدا
وو به‌وو تر ازانی زمانه‌وانیی، یاخود ئەو كه‌لـنه‌ ده‌بینه‌وه‌ كه‌
شه‌قا به‌ پشـویه‌کی ئەودیویانە‌ی زمان ده‌به‌خشـت و شیعریه‌ت
به‌ره‌م ده‌هـنـت. دیاره‌ ئەم چامه‌یه‌یش هه‌روه‌كو ئەوانی تر سیخناخه‌
به‌ دوانه‌ هاودژه‌ پـكه‌نـه‌ره‌كانی كه‌لـن، بـ نموونه‌: په‌نجە تووـه‌یی
- چاوی سووری هـه‌نراوه‌، هـه‌نراوه‌ - به‌فرماـا، به‌فری كه‌وتوو- كه‌ختی
دـا، هـه‌نراوه‌ - مانگی خه‌پله‌، شه‌وی سـك - هه‌وری ئازار، هـه‌نراوه‌ -
كه‌م، ده‌روازه‌ - گریان، هـه‌نراوه‌ - كلیل، هـه‌نراوه‌ - باران.. دروست
ده‌كه‌ن و به‌گوهری پـكه‌هاته‌ و كه‌نتـكستی سته‌كانیش ده‌لاله‌ی ئەوتـ له
هه‌ناوی زمانه‌كه‌دا دروست ده‌كه‌ن جگه‌ له‌وه‌ی كه‌لـنـك به‌جـده‌هـنـن كه‌
شیعریه‌ت هـه‌ده‌قووـه‌نـه‌ چەند پـداویستییه‌كیش بـ په‌ی بردن به‌و
شیعریه‌ته‌ له‌به‌رده‌م وه‌رگردا قوتده‌كه‌نه‌وه‌ كه‌ تـاـمانی قووـا و
هـه‌وه‌سته‌کردن به‌رامبه‌ر به‌م ده‌ربـینه‌ جیاوازانە‌ی لـ ده‌خوازن و
جه‌خت له‌وه‌ ده‌كه‌نه‌وه‌ زیاتر لـخوردبوونه‌وه‌ له‌ بونیاده‌
پـكه‌نـه‌ره‌كانی چامه‌كه‌ بكات.

به‌ام با بگه‌هـه‌نه‌وه‌ بـ ده‌قه‌كه‌ی پـشو - ده‌قی: شه‌وانی باران -
بـگومان له‌م ده‌قه‌دا هـه‌ندـکی نوـ به‌داستانی (مه‌مه‌د و
سـو) ده‌دات و ده‌يكاته‌ به‌ر ئەزموونـکی مـدـرن، به‌م شـوه‌یه‌ شاعیر
ده‌توانـ به‌ بینـگه‌ و وئیه‌یه‌کی تازه‌وه‌ باسی سه‌برده‌یه‌کی كه‌ن بكات،
یاخود بابـه‌تی ابردوو و ته‌نانه‌ت ئەفسانه‌یش تاوتوـ بكات و ده‌قی
داهـه‌نـه‌رانە‌یان لـ به‌ره‌م بهـه‌نـت - دیسانه‌وه‌ له‌ نـوانی په‌نجە و
نیشتیماندا په‌یوه‌ندییه‌کی ناباو دروست ده‌كات و خه‌یاـا زـر
کاریگه‌رانه‌ وـنه‌ی ئەو جیهانه‌ هـنگـه‌ـژ ده‌كات كه‌ ئەزموون
ده‌یـسـكـه‌نـه‌. وه‌كو وتمان لـره‌دا هاودژییه‌ك هه‌یه‌، یانی ئەم وـنه‌یه‌،
ئه‌دـنـیس گوته‌نی، دوو خـاـا له‌ نـوان به‌شه‌ هاودژه‌كان پـكه‌وه‌
ده‌به‌ستـته‌وه‌ و هه‌روه‌ها به‌ش و گشتیش پـكه‌وه‌ ده‌لكـه‌نـه‌، ئیدی كه‌لـنـك
دـنـته‌دی. ئەگه‌ریش شیعـر، ده‌ربـی هه‌ست و سـز و نه‌سته‌ دانسقه‌كانی
چركه‌ساته‌ نه‌مه‌ره‌كانی ژیان بـت، ئەوا ئەم چامه‌یه‌ پاـنـاـمایه‌کی
استه‌قینه‌ی ته‌واوی چركه‌ساته‌كانی ژیانه‌، یانی ئەم تـكـسته‌ ده‌ربـی
هه‌موو شته‌كانی ژیانه‌ نه‌ك هه‌ر به‌ ته‌نها به‌شـکی ناچیزه‌ی.

وا شهو داهات، چراش خام‌ش،
تاوی باران، به‌فری که‌وتوو
دهشتی دای د‌دارکی کاروواژ کرد
ووباری نوور، چراخانی خسته دنیا،
شه‌پ‌ل ده‌دات و س‌ز ده‌کا.. (شهوانی باران- زایه‌ه)

ئیترا ئا به‌م ج‌ره، زمان لای ئەو ده‌ستاو‌ئ‌ئ‌که به‌های شیعریی تازه‌ی
پ‌ل داده‌مه‌ز‌ن‌ئ‌ و ب‌ به‌خشینی شیعرییه‌ت، وه‌کو پ‌شتر وتمان،
هونه‌رمه‌ند‌ئ‌یی له‌ دا‌شتنی زماندا ده‌کات و لادان د‌ن‌ئ‌ته‌کایه‌وه،
به‌ام ئه‌م لادانه‌ ده‌رچوون نییه‌ له‌ نه‌گ‌ه‌ک و ج‌گیره‌کانی زمان،
به‌کو پ‌ک‌خست‌ئ‌کی تایبه‌ته به‌ شیعر و پ‌ک‌هات‌یه‌کی تایبه‌تمه‌ندیشه،
هه‌روه‌کو ئه‌وه‌ی ه‌خه‌گری ع‌راقی "دکت‌ر حاتم ئه‌لسه‌گر" ئاماژه‌ی
پ‌ل‌داوه و ک‌مه‌ک‌بیر و باب‌ت ته‌وزیف ده‌کات که پ‌وونیان چ‌ئ‌ی
هونه‌ری و ئ‌ست‌ئ‌تیکیمان پ‌ل‌ده‌دن و بونیادی شیعریان له‌و
پ‌ل‌گایه‌وه ده‌د‌زینه‌وه. ده‌رب‌ین و گوزاره‌ هاودژه‌کانی تری ده‌قه‌که‌یش
هه‌ر ب‌ نموونه: ما‌ی ناو له‌پ، کانی ل‌و، کانی ل‌وی "س‌وه‌خان"
ئاو‌نه‌بوو، ل‌و نه‌بوو تینو‌ئ‌تی ل‌وی بشک‌ن‌ئ‌، ل‌وی
وشکی "حه‌مه" نه‌ب‌ - که ب‌گومان ئ‌مه‌له‌ میتاف‌ربوونی ئه‌مانه
به‌ئاگاین -، دارستانی ئه‌به‌نووسی که‌زیی، دارستان هه‌ناسه
ده‌یه‌ن‌ئ‌ته ج‌ش و سه‌ما.. تاد.

له‌ جوو‌ه‌ی س‌یه‌می چامه‌که‌یشدا - که له‌ د‌ئ‌ی بیست و س‌یه‌مه‌وه تا
د‌ئ‌ی سیوس‌یه‌مه - هه‌ور ش‌ئ‌ب‌ته‌وه و ده‌ستی کرد‌ته گه‌ردنی دره‌خت‌کی
برینداری ش‌ت و سه‌رکه‌ش، دره‌خت و هه‌ور ده‌م ده‌ن‌ئ‌نه‌ ده‌می یه‌ک و سه‌ما
ده‌که‌ن، ئینجا تاوی باران، به‌فری که‌وتوو دهشتی د‌ئ‌ک کاروواژ
ده‌کات و ووباریش له‌گه‌ل‌ا چراخان هاودژییه‌ک قووتده‌کاته‌وه و.. تاد.
ل‌ره‌دا خاوبوونه‌وه‌ی جوو‌ه‌کان و کرانه‌وه‌یه‌ک ووده‌دات، کرانه‌وه
به‌وو‌ی کردنه‌وه‌ی گر‌ی ده‌ق، واته‌ چاره‌سه‌رکردن.

ب‌گومان هه‌موو دال‌ک به‌ پ‌ویست و زه‌رووره‌ت دال‌کی ت‌هه‌ک‌شی
پ‌ده‌وت‌تاکو هاودژیی بکات و ده‌لاله‌ت‌ک به‌ره‌م به‌ن‌ئ‌ت، هه‌روه‌کو
ئه‌وه‌ی "دکت‌ر عیسام واس‌ا" ئاماژه‌ی پ‌ل‌داوه. له‌ پ‌ک‌گه‌یشتنی ئه‌م
هاودژانه‌یشدا، وه‌کو "یووسف ئه‌لخال" ب‌ی چووه، چامه‌ پ‌ش‌ویی
هه‌ل‌ده‌گر‌ت و ده‌لاله‌ت‌گه‌ل‌کی جوان به‌ره‌م د‌ن‌ که پ‌او‌پ‌ن له‌
شیعرییه‌ت. له‌ ک‌ی هه‌موو ئه‌مانه‌یشدا ئەو که‌شوه‌وا شیعرییه
شه‌ق‌ده‌گر‌ت که له‌ ن‌وانی شته‌کاندا ج‌گیر ده‌ب‌ت، که‌شوه‌وا‌ی
شیعرییش ل‌ره‌دا که‌شوه‌وا‌یه‌ک نییه‌ پ‌مان نه‌کر‌ بیه‌زینه‌وه، چونکه
ئه‌وی شاعیر فه‌زایه‌کی دینامیکی له‌ پ‌ح‌ی سه‌رده‌م‌ک ده‌خو‌ق‌ن‌ئ‌،
سه‌رده‌م‌ک نام‌ نییه‌ به‌ ئ‌مه، سه‌رده‌م‌که به‌ ش‌وه‌یه‌ک له‌ ش‌وه‌کان و

كاتڤك له كاتهكان له لايه نښمهوه ئهزموون كراوه، يانی سهردهمی هه موومانه. بهمه دا بمان دهردهكهو ټ شاعیر هر له سهرهتای سهرهتاوه خه می ئهوه بووه دا هښانی په یوه ندی تازه له نوان هگزه بنیاتنهرهکانی چامه، ههروه کو ئهوهی "عه بدولکه ریم عه بباس ئه لزوبهیدی" ئیشاره ی ب کردووه، بهرجهسته بکات. هر بیه شوازه شیعریه که ی گڼاوه و پښگه یشتن کی ئه رښی به خیهوه بینووه که تهواو گونجاوه له گه پښگه یشتنی خودی ئه و ه کاره سروشتیهکانی ئه و واقعیه نو بیهی کاتی نووسینی ئه م دهقه هاتبووه پښشهوه.

(10)

ئه گهر زمان، به گوهری "دښریک واک ټ"، هه موو شتڤك بټ و بونیادی دهق بگه یه ن، یاخود "یفاتڤر" گوته نی له بونیادی زماندا - دهق - بوونی هه بټ، ئه واهه و ټی خمان هر له وه دا چ ده کهینه وه تا له چوارچاوهیدا ئامانجی خمان - که شیعریه تی چامه یه - بپښکین، چونکه "تڤدڤر ټ" گوته نی، شیعریه ت بایه خدانه به بونیاده ئه بستراکته کانی کاری ئه ده بی، که ئه مه یش بښگومان له فڤرمدا یه. ههروه ها به پښی "ستڤغان مالارم" یش ئه و کاریگه رییه که شت ده یه ټڤته دی، نه ک - کاریگه ری - خودی شته که خ.

یانی مامه ه کردن له گه مانای خودی شتهکان خماندا نه ک له گه مانای وشهکاندا وه کو ئه وهی "ټټټټان بارت" بښی چووه، له حا ته یشدا که ټڤك له نوان شتهکان و وشهکاندا له لایه ک و له نوان په یوه ندی شاعر به شتهکانه وه و په یوه ندیشی له لایه کی تره وه به وشهکانه وه دته دی. شیعریه ت زڤرجار له پته ویی و یه کانگیریه ناوه کییهکانه وه سه رچاوه ده گر، زڤرجاریش له پته ویی و یه کانگیریه دهره کییهکانه وه، چونکه ئه م پښسه یه هه میشه پښسه یه کی په یوه ندگه رایه، یانی تڤټټك له په یوه ندیهکان له ناو ده قدا بهرجهسته ده کات - ههروه کو ئه وهی "دکتڤر ئه بو دیب" ده ټټ - و جوو له یه کی سه روم یشه له نوان دنیا جیاوازهکاندا. ټسته ئمه له ده قدا ته نها به دوا ی کارنامه ی شعیری، یان به دوا ی ئسته ټیکادا ناگه ټټین، به ټکو له لایه نی ده لالیانه وه ده مانه و شتڤکی پراکتیکیش بټ، به چ مانایه ک؟ به و مانایه ی شوه و بوونی له واقع بدزینه وه، یانی بښگه له به خشینى جوانیهکانی، به با ی واقعیشدا هه ماهه نگ بټ و وامان لښگات هاوچوونییه کی ه واه له نوانی ئه و دهقه و تڤفکرینماندا بدزینه وه، ئه گینا ئاس چاوه وانیمان تڤك ده شک ټ.

چونکه ئه ده ب به گشتی و شعیریش به تایبه تی یه ک هه ندی نییه، ئه ویش

وهكو واقع چەند ټهه ندييه، يانی ئه له ده قدا تهنه به دواي ده لاله تی بیه گرافیه ناگه ټټین، به ټکو پټ داویستییمان به ده لاله دهره کی و فیکریه کانی ده قیش هیه - ده لاله وه زیفی و ټست ټیکیه کانی - نه گهر تهنه وامن کرد نهوا به ره می دا هټ نه رانه له کټ نټ کسته ټټ شنبیری و ټست ټیکیه که ی دوور ده خهینه وه، یانی وه زیفه بایه خداره که ی نه دب پشتگو ده خهین و فرهام ټشی ده که یین. که واته به گو ټره ی نه مانه ی سه ره وه، ده ق لای "نه نوهر" ټټ ټ وه کو نه وه ی "تیم ټسی ماسیووس" ده ټټ ت: به رجه سته ی نه زموون ده کات، نه زموونیش یانی به ریه که وتنی تا ک له گه ټا دهره وه ی خټ یدار، یانی یاده وه ریی و پټ ټسه ی گه ټا نه وه ی په یتا په یتاش بټ نهو یاده وه ریه، یاده وه ریی ههروه کو "سه رگټن پټ ټس" یش ده ټټ ت: کار ټکی له ټا ده به دهر گرنگه، بټ به خټ به وه په یوه ست ده کات و له گه ټا هټ کشانی ته من و نه زموونی ژیا نټ نه ویش ههر له پټ کهاته یدار جټ گیر ده بټ ت. پرسپاری ئه ټمه بټ گومان له نه زموون نه وه یه چی داینه مټ یه تی؟ نه نگه وه ټام بټ س و دوو زمان بټ ت، به ټام زمان نه ک ههر داینه مټ ی نه زموونه، به ټکو داینه مټ ی فیکریشه. له وان هیه نه زموونی نووسین بټ "نه نوهر" یه ک مانا بگه یه نټ، که نه ویش یاخی بوون و پرسپارکردنی به رده وامه. بټ گومان یاخی بوون له هه موو شت ټکی مه ئلووف و پرسپارکردنیش، که شپهر دیاری ده کات، نه ویش پرسپارکردنه سه بارهت به خودی چاره سهر کردنی نهو بابه تانه ی نه دب زه قیان ده کاته وه. به ټام شاعیر، مادامه کټ په یوه ندی به و زمانه وه هیه که به هټ به وه ده سته وه یه خه ی بوون و خود ده بټ ته وه، نهوا نا توان ټا دابټ ان له گه ټا هیچ شت ټکدا بکات. چونکه نهو په یوه نديیه به زمان و مټ ژووی زمانیشه وه ده یه ست ټته وه، په یوه نديیه کی پټ که ټنه رانه یه و دابټ انیش لټی کاری نه کرده و مه حا ه.

ئیدی له م تانوپ ټه وه دټینه سهر چامه ی (غریبی) - که چاره سهری بابه تټ کی نټ ستا ټژیانه ده کات و ټه هه ندټ کی هونه ریانه ی قوو ټتر به تټ کست به خشراوه و به هایه کی گرنگتری گرت ټته خ و نه گهر ئامانج ټکی دیاریکراویشی هه بټ نهوا ههر کایه ی ټیتوا ټټ کی سټ فی گه رانه یه وه کو" پټ ل ټالیری" ده ټټ ت و نه فسوونئام ټزیشه. گټ ټا نه وه یه کی شه ففاق له م چامه یه دا با ټا ده سته، یانی پټ کهاته که ی گټ ټا نه وه گه رایه و هیچ هاوډژییه ک له نټ وان یه که زمانیه کاندایه دی نا کرټ و زمانی ده ق تا بټ ټی لټ ټیکی و گه ردوونیه، ههر وه کو نه وه ی "کټ ټیریج" ئاماره ی پټ داوه، جا له بهر نه وه شپهریه ت ده که وټ ته شو ټنټ کی دیکه ده قه وه.

ئەم چامەيە لە س جوو ه پکها تووه:
جوو ه يە کەم: لە د يە کە مەو ه ب د ي شە شەم
جوو ه ي دوو ه: لە د ي حەو تە مەو ه ب د ي ن يەم
جوو ه ي س يەم: لە د ي دە يە مەو ه ب د ي شانزە هەم
لە جوو ه ي س يە مەدا خاوبوونەو ه وودەدات و گر ي دەق دەکر تەو ه,
ئیدی دەزانين کە چارەسەر نیشتمانە, نیشتمان ئەو شتەيە دەق لە
هە ناوی خ یدا هە يگرتوو ه و ک ن ت کست دە يه ن تەدی.

وتی: قوربان! ئەو ئا فرە تەي,
کە بە تە نیشتمان ت پە بوو..
وو خساری هەر لە وو خساری دايکەم دە چوو,
هەر کە بينيم, س ما نيم کووچە کووچە ها تە پ ش چاو,
يە کسەر ئاگرم ت بەر بوو, د م پ بوو,
ببوورە ل م! خ ت دە زانی قوربان س ز و
قوربان! کە کە ه ي نیشتمان.. (غەریبی- زایە ه)

بە قوو بوونەو ه ي زياتر بە ناو ئەم شیعەرەدا پەي بە ئاستەکانی
دە بەين و دە زانين خاوەن وزە و د ي ک ي ئە فسانە يیە و دە رب ي خە م ک ي
ب پايانە کە هە ن د ک ي گەردوونی ي لە خ دە گر ت و ن س ت ا ژيا يە ک ي
قوو ا دایمە ز راندوو ه. ئەو ه ي ل رەيشدا بە وونی ب مان دە ر دە کە و ت
ئەو ه يە شاعیر ب ئەو ه ي مومارە سەي خە ي ا ه نە رانە کە ي خ ي بکات,
پ و ی س تە د ا ب ا ن ک ل ه گە ا ت ا نو پ ي ئەو پە یو ه ن د ییە م ر ییە ج ر ا و ج ر
و ئ ا زانە ب ه ن تە دی, ئە گە ر نا فیکر و خە ي ا ي لە ناو تە پو ت ي ز ي
ژيانە ئ ژانە يیە کە دا قە تیس دە ب ت و بەر هە م ک ي نا وازە ناکە و تە
ناو بەر هە مە کانییەو ه. ب گومان ووبەری ئەم دە قە
ک میوونیکاسی ن ک ي توند و ت ا ل ه گە ا وەر گ ر د ا فەر ا هە م دە کات,
چونکە ئە زموون ک ي هاو بە ش دە ر دە ب ت - ئە زموونی غەریبی دايک و
نیشتمان و بیرکردنەو ه ل یان - و هە موو ش ت ک ل ه گای خ یدا
دە گ ت, زمانە کە ي وە کو ئاماژە مان ب کرد ل ژیکییە و بە هایە ک ي
جوانی هونەرییانە دادە ه ن و هەر بە تە نها دە ستا و ژ ک
نییە, بە ک و جەو هەری دە قیشە, هەروە کو "پ ل قالیری" ب ي چوو ه,
ئە مە يش تا ا دە یە ک ب خوە نەر چاوه وانکراوه.

چونکە ئ س ت تیکای دەق و ئ س ت تیکای خوە نەر یە ک دە گرنەو ه و کار ل ک
لە ن وانیاندا د تە ئاراو ه, ل رەيشدا مە بە ست لە کار ل ک, هە ب تە
هاتنە ئارای کار ل ک ي دەروونییانە و هونەرییانە ي و ئە گەر
هەردوو کیشیان هاوسەنگ بن, ئەو ه ي د تە ئاراو ه یە ک گرتنەو ه ي بونیادی
چاوه وانییەکانە و دوا جاریش لە م بونیادی یە ک کە لە گرن گرتين

هـگزهـکانی چه مکی ئهـو (کهـلـن) هی دهـق بهـرهـمی دهـهـنـدهـی فـهـزای
شـعـریهـت دهـسـکـهـ و بهـرجهـسته دهـهـ. ئهـمه ئهـگهـر بـونـیادی
چـاوهـ وانییهـکان یهـکـبـگـرنهـوهـ، بهـلام ئهـگهـر بـونـیادهـکان هاوسهـنگ نهـبن
و یهـکنهـگرنهـوهـ، ئهـوا پـچهـوانهـی ئهـمه وودهـدا و بـونـیادی
چـاوهـ وانیی خوـنـهـر تـکـدهـشـکـهـ - که هاوکات دهـق بهـرهـمی دهـهـنـدهـی،
یاخود تـکـی دهـشـکـهـنـدهـت - واته چـاوهـ وانیی خوـنـهـر خـی بهـدی ناـهـنـدهـت،
بـیه ئهـم کهـلـنه پشـوی دروست دهـکات و شهـقـا بهـ سهـرسامیهـکی
ئهـوتـه دهـبهـخشـه که سهـرهـنجام هـنـانه ئارای شـعـریهـت ی لـدهـکهـو تهـوهـ.

ئهـگهـر ئهـو بـچـوونهـی "هایدیگهـر" هـهـبـشـهـلـینهـوه که دهـهـ: لهـبـیرچوونی
بوون دوورکهـوتهـوهـیه لهـ وـات و لهـاستییدا بـ وـاتی و تاراوگهـیه
و بـهـنـ: دوورکهـوتهـیه لهـ وـات و بـ وـاتی و تاراوگهـ، بـ شاعیرـکی
استهـقینهـ، لهـبـیرچوونی بوونهـ، ئهـوا "ئهـنـهـر" لهـم چامهـیهـدا، که
جـگـهـکـهـ لهـگهـ"مهـولانا خالید" دا دهـکات باکگراوهـنـدهـکی
میتافیزیکیانه بهـم جـگـهـکـهـیه ناـبهـخشـه، چونکه وئیهـیهـکی
واقیعینانه ی تـهـدا دهـکات بهـ سهـبهـر و ههـست بهـ بـ بوونییهـکی گهـوره
دهـکات، لهـبهـر ئهـوهـی لهـاستییدا بوون لهـ شتی تردا دهـبینـدهـ و بوونیش
وابهـستهـیه بهـ نیشتمانـهـوه، یانی ئهـگهـر نیشتمان نهـبـهـت، چ شتـهـک
ئیدی گرنگهـ؟ پاش ئهـم پرسیاره دهـتوانین بـهـنـ ئهـم تـهـکـسته لهـ
حـا تهـتـکـدا نووسراوه که شاعیر تـهـیدا ههـستی بهـوه کردووه
شوـن (نیشتمان) پـشـ بوون دهـکهـو.. که پـیهـکانیشی لهـناو نیشتمان و
زـهـدا نهـبوو ئهـوا پـویسته لهـ گـای شتـهـکی ترهـوه وابهـسته بوون
بهـرقهـرار بکات، چونکه ئهـگهـر وابهـسته بوون نهـبوو، بوونیش ناـبـهـت،
بهـلام زمان لهـم کـهـنتـهـکـستهـدا ئهـو ئهـرکه گهـورهـیه دهـبینـدهـت، یانی
ئهـگهـر نیشتمان - زمان بـهـت، ههـر بهـگوـهـری "هایدیگهـر" خـی، ئهـوا
شاعیر لهـ گـای زمانهـوه ئینتیمای خـی بهـرجهـسته دهـکاتهـوه و
ناـهـهـت ههـرگیز ئهـو پهـیوهـندییه بـچـهـهـت، واته دیسانهـوه زمان
ئهـتهـرنهـتیفـهـکی استهـقینهـیه بـ دنیا، یان لهـوانهـیه بـهـته بهـدیلی
ئهـو دنیا یهـ شاعیر دهـیخوازـهـت، ههـروهـکو "عهـبدو" محمهـد
ئهـلغهـز زامی "دهـهـت.. بـیه نهـبوونی نیشتمان لهـم سیاقهـدا ناـبـهـته هـی
نهـبوونی بوون.

ههـر که بینیم، سهـلامانیم کووچه کووچه ها ته پـشـ چاو،
یهـکسهـر ئاگرم تـهـ بهـر بوو، دـم پـ بوو... (غهریبی- زایهـهـ)

دیاره لهـ تانوپـی ئهـم دهـقهـدا ههـست بهـوه دهـکرـهـت بیر و باوهـهـکانی
شاعیر هاوتایه لهـگهـ" ئهـو بیر و باوهـهـانـهـی چامهـکه دهـریاندهـبـهـ،
بـیه بهـهای شـعـریهـت بهـ توند و تـهـیی و بهـهـزانه بهـرجهـسته دهـبـهـت،

ههروه‌کو ئه‌وه‌ی “ما کک‌م به‌دد” ب‌ی چووه، هه‌ر ل‌ره‌شه‌وه‌یه که هه‌مان هاوک‌شه سه‌بارته به‌ خو‌نهر د‌ته ئارا، یانی ئه‌گه‌ر ئه‌و بیر و باوه‌ئانه‌ی له‌ چامه‌دا ده‌رب‌دراون و ئه‌و بیر و باوه‌ئانه‌ی خو‌نهر یه‌کنه‌گرنه‌وه و هاوتا نه‌بن، ئه‌وا خو‌نهر نه‌ چ‌ژ له‌ ت‌کسته‌که وه‌رده‌گر، نه‌ پ‌شیشی قبوو‌ا ده‌کر و به‌های ‌استه‌قینه‌یش به‌ چامه‌ نابه‌خش. که‌واته‌ ئه‌گه‌ر ئاس‌ی‌چاوه‌ئانی ده‌ق یه‌کسان ب‌ به‌ ئاس‌ی‌چاوه‌ئانی خو‌نهر ئه‌و کاته‌ ده‌ق ده‌ب‌ته‌خاوه‌نی به‌هایه‌کی به‌ره‌ست و با‌ا، ئه‌مه‌یش له‌ ‌استگ‌یی شاعیره‌وه سه‌رچاوه‌ ده‌گر و هیچ شت‌کیش ‌است ناب‌ و کاریگه‌رییشی ناب‌ ئه‌گه‌ر له‌ ئ‌رگانه‌ ‌استه‌قینه‌کانی ‌استگ‌یه‌وه، له‌ د‌ا و کر‌کی ئه‌زموونه‌وه هه‌ئنه‌قوو‌ا ب‌ت، چونکه‌ نا‌‌استگ‌یی، ئ‌یه‌ت گوته‌نی هه‌موو به‌ها شیعریه‌کان ته‌فروتونا ده‌کات. هه‌موو ئه‌و شتانه‌ی “ئه‌نهر” یش له‌ چامه‌کانیدا ده‌رب‌یوون ب‌چهند و چوون له‌و د‌ا و کر‌که‌وه هه‌ئقوو‌ااون و باوه‌ئانی پ‌پانه، له‌به‌ر ئه‌وه‌ی وه‌کو وتمان له‌ ‌استگ‌یی ده‌رب‌ینه‌وه سه‌رچاوه‌یان گرتووه، ‌استگ‌یش به‌ها شیعریه‌کان ب‌ هه‌میشه ده‌پار‌ز‌ت، چونکه‌ ئه‌گه‌ر شاعیر باوه‌ئانی به‌و شتانه‌ نه‌ب‌ت که ده‌یانکات به‌ بابه‌ت، ئه‌وا ده‌قه‌که‌ی ده‌نگ‌کی تری ل‌وه‌زایه‌ه ده‌کات، که ده‌نگی خ‌ی نییه. یان وه‌کو ئه‌وه‌ وایه ده‌قی که‌س‌کی تری نووسیب‌ته‌وه، به‌ام به‌ ب‌ ئه‌وه‌ی بتوان‌ تایبه‌تمه‌ندی و ب‌ن و به‌رامه‌ی خ‌ی پ‌ب‌به‌خش.

(11)

له‌ چامه‌ی (ک‌چی شاراده) یشدا، که بریتییه له‌حه‌وت جوو‌ه و جوو‌ه‌کانیش به‌مش‌وه‌یه‌ن: (جوو‌ه‌ی یه‌که‌م: د‌ه‌کانی 1 ب‌ 7- جوو‌ه‌ی دووه‌م: د‌ه‌کانی 8 ب‌ 13- جوو‌ه‌ی س‌یه‌م: د‌ه‌کانی 14 ب‌ 19- جوو‌ه‌ی چواره‌م: د‌ه‌کانی 20 ب‌ 25- جوو‌ه‌ی پ‌نجه‌م: د‌ه‌کانی 26 ب‌ 33- جوو‌ه‌ی شه‌شه‌م: د‌ه‌کانی 34 ب‌ 45- جوو‌ه‌ی حه‌ت‌ه‌م: د‌ه‌کانی 46 ب‌ 51)، به‌ که‌که‌یه‌کی تاک‌ه‌وانه ده‌قه‌که‌ی بارگاویی ده‌کات و ده‌یکات به‌ گه‌واهیده‌ری ئه‌زموون‌کی تایبه‌تمه‌ند و تاک‌ه‌و، چونکه‌ پ‌‌ژه‌ی دا‌ه‌نهر “دکت‌ره خالیده سه‌عید” گوته‌نی، هه‌میشه تاکانه‌ و تایبه‌تمه‌نده.

ئیمشه‌و گیانه‌خه‌ومه‌بینی:

زریان داری له‌ بن و ب‌خ هه‌ئنه‌ک‌شا
گه‌رداو ده‌ریای ‌ائه‌ف‌ان
که‌شتی ئه‌شکا... (ک‌چی شاراده - زریان)

له‌‌استیدا شیعری ‌استه‌قینه‌ خ‌ی سه‌ریشکی ت‌کشکاندن و بنیاتنا‌وه‌ی زمانه، شاعیر به‌دوایدا ناگه‌ت‌ب‌ ئه‌وه‌ی له‌گه‌‌ا ئه‌و

خەيا ھە داھانەرەيدا بىگونجاند كە ئىش لەسەر ئەزموونەكەى دەكات. زمانىش بى نكووئى، لـرەدا ھەموو خەسـھە تە تايبەتمەندەكانى "ئەنەر" ھەگرتوو. سەرەتا سەرنج بى كـنتـكستى گشتى چامەكە اماندەكـشت و لەكەشووھەواكەيدا لەنگەر دەگرين و لەو ھەسەرنج لە زمان دەدەين، زمان ئەزموونكى دىكە و جياوازی خى بەرقەرار دەكات، ئەزموونى جياوازی زمانىش لەم ناوكـيەدا سەرساميمان پـدەبەخش و لەگەـا خـيدا گـانكارىيەكى جوانمان بـ فەراھەم دەكات. چـن ئەم ئەزموونى زمانە تـدەگەين، چـن لە زمانى شىعر كـ دەگەين كە نااستەوخـيە؟ بـگومان بە بەراوورد لەگەـا زمانى دەرەوھى دەق و ئەو كەلـنەى لە نـوانياندايە ئەو تـگەيشتنە دەبـتە استى. ئەمەى باسى دەكەين لەو ھەسەرنج دەگرـت كە شاعىر ھەزموون و دەسـا تى تەواوى بەسەر زماندا ھەيە و لە ميانەى ئەمەشوو ھەزموونى بەسەر ئەزمووندا ھەيە و ھاوتاي ئەزموونى زمانى دەكات و بەو شـو ھونەريە بـمانى ھەدەبـرت. لەم ھەبەرەدا چارەسەرى يادەوھەريەكى تاـا و ئازاراوى دەكات، ئەزموون گـا ھە و بـتە يادەوھەريى، خەمـا ھە و قووـيەكى شەففاى لەخـ گرتوو، يادەوھەريش ھەر گەـانەوھەيە كى كاتىيانە نيە بـ دواو، بەـكو تـفكرينـكى قووـيشە لەو ئەزموونە بەسەرچووھى بـتە مایەى تـگەيشتن لە خود و ئـمەيش دەتوانين لەو ھەسنوورەكانى ئەو خودە لەميانەى وابەستەبوون و جـكەوتەيەوھە لەناو پەيوەندى لەگەـا بابەتدا ديارى بكەين.

ئەيمشەو گيانە!

سەرم لەشمى بەجـ ئەھـشت

پەنجەكانم ھەئەوھەرين

دـم سنگمى بە دەس ئەدـى و بە شەقامەكاندا ئاي ئەکرد.. (كـچى شازادە - زريان)

بـگومان ئەمە جووـھى دووھى چامەكەيە، لـرەدا خود تـگەيشتنـك دەرەخات، تـگەيشتنى ئەوھى كە ئەنجامى دواى لەدەستدانى خـشەويستـك چيە!

ديارە ئەگەر شىعر تـكـبـت لە وـنە و وـنەيش، پـبەپـى ئەوھى ھەگەزـكى دىنامىكيە لە ھەگەزەكانى پـكەتەى دەروونى ئەزموونى شىعرى شاعىر، وەكو ئەوھى "دكتـر كەمال ئەبو دىب" دەـت، ئەوا لەم شىعرەدا وەك لە زـربەى دەقە كانى تـريشيدا، ديمەنى وـنەيى دوا بەدواى تـدايە بە مەحكەمى پـكەوھە پەيوەستن و يەكانگىربوونى ھەگەزەكانى دى دەق دادەھـند، ھەروەكو چـن "تيمـسى ماسيووس" ئامازەى

پـداوه, ئـمه بهـرهو فهـزايهـکی شـعیری ئـاـسته دهـکات, ئـم فهـزايهـ, فهـزايهـکی ئـه بـستراکت نـیه, چـونکه له بـابه تـکی ئـه بـستراکتـه وه شـه قـی نهـگرتـوه, بهـکو بهـهـنگی هـهـمه جـری ئـه زـموون و هـهـژمـوونـه زما نـیه که ی دهـو مهـنده, له پـناوی بهـرجهـسته بوونی خـیدا کـنتـکستی و نهـکان له ناو یه کـدا دهـتو ئـته وه و په یوه نـدییه کی گـشتگیر ده ئـافر ئـت, که سهـره نـجام به یه کـانگیر کردنی جوو هـکانی ناو دهـقه شـعیرییه که یه کـتییه ک له ناو دهـقدا به دیار دهـخات.

بـگومان لهـم دهـقه یـشدا پـله یهـکی دیار یـکراوی پـشـویی هـیه و بـته هـی ئـه وه ی چهـمکی (کهـلـن: یاخود مهـودای پـشـویی) بـته پـوهـری خو نـدنه وه.

سهـرم لهـشمی بهـجـ ئـه هـشت,

پهـنجه کـا نم هـه ئـه وهـرین

دـم سنگـمی بهـ دهـس ئـه دـی و به شـه قامه کـاندا ای ئـه کرد.. (کـچی شـازاده - زریان)

له جوو هـی چـواره میـشدا:

ووباری ئـم دنـیا هـموو له ناو دـما

تـر تـر گرـیان.. وتـیان بـگری.. (کـچی شـازاده - زریان)

بهـام له جوو هـی حـوته مـدا دهـگه ئـته وه بـ سهـره تا, بـ جوو هـی دووهم, که کاردا نه وه ی کرده یه که له په یوه نـدییه کی نـوان دهـره وه و ناوه وه دا سهـرچاوه ی گرتـوه - ئـه ویتـر و خود - یانی ئـیشتنه له بـدهـنگییه وه بـ دهـنگ - جوو هـ, به تـایبه تـیش ناوه کیـانه جوو هـی خود به ئـاـسته ی کاردا نه وه دهـبات. له تـانوپـی ئـم دهـقه دا, دوور که وتـنه وه و هاودژ بوونی یه که کانی ناو دهـق, که چـاوه وانییه کانی وهـرگر تـکده دات و ئـمه به مهـودای پـشـویی ناودـری دهـکه یـن, زما نی دووهم پـکده هـنن, واتـه زما نی مانا, که تـه هـه کـشی زما نی یه که م دهـبـ و له و که لـنه دا شـعیرییه ت بهـرهم دـت, چـونکه دهـلاله تی وشـه کان گـانکار ییان به سهـردا دـت, یان دهـلالاتی تـازه مان بـ داده هـنن له پـشت ئـه و دهـلاله تـانه ی ئـمه ده یانـزانین, به مانای به تـا کردنه وه ی وشـه کان له دهـلاله تـه کانی خـیان و بارگاویی کردنیان به دهـلاله تـگه لی نو, به مه یـش وشـه کان زیـاد له دهـلاله تـک هـه دهـگرن و دهـبنه هـه گری خو نـدنه وه ی جـیاواز.

(12)

ئـه گـهـر شـعیر, وهـکو ئـه وه ی "ئـه نـدریه بریتـن" بـی چـوه, په یوه نـدی گرتن بـت له نـوان ئـه وه ی دهـش درکی پـبکه یـن و ئـه وه ی ناـشـ درکی پـبکه یـن, ئـه و شـعیری "ئـه نوهر" ئـه گـهـر خود و بـابه تی تـنه په اندایه

پردکی له و نوانه ایه نده کرد و دنیا یه کی جیاواز و تازه ی بمان نده خو قانند، چونکه لای ئه و هیچ شتک وهکی نییه، خود و بابهت به فیلته ره هونه ریه که یدا ئاواده کات و چیدی هگ و یشه یان له واقعیدا به شوه ئاساییه که کی خکی ناد زر ته وه، به کو واقع تده په نن و ده که ونه ئه و دیوییه وه، یانی واقع کی دیکه ده خو قانن، واقعک ته نها له ده قدا بوونی هیه و هیچ له و واقیعه ناهونه ریا نه یه یش ناچت که سه رچاوه ی کاری ئه ده بییه و "یوری لتمان" به مهرجی هونه ری داده ننت. ئه گهر به پچه وانیه ئه مه بوایه و هه موو شتکی وهکی و نا بگردایه ئه و اچن ده یتوانی شته کانمان ب جوان بکات، بمان ئه فسوونئام ز و سه رنج اکش بکات له کات کدا که وانین "نیتشه" گوته نی. ده که کانی ئه و له پا وه زیفه شیعریی و فیکرییه کانداه و هزیفه ی ئست تیکی خکیان ده بینن، مانیفستی داه نانی کی جیاوازی ش ده که ن و به هایه کی ئه ده بیی با هه ده گرن و ئه و ئیلهامه به مر ق ده به خشن "ف. ئا. لووکه س" گوته نی چیدی ژیان نایبه خش پی. دیاره له بابه تکه وه ب بابه تکی تر و له دیمه نکی ژیا نه وه ب یه ککی تر و له بیر که یه کیشه وه ب یه ککی تر فه زای خکی ده گواز ته وه و مانای تایبه تی خکی به مانه ده دات، فه زای چامه یش ده توانین بپین له لای "ئه نوهر" له س فه زاداه گه شت ده کات:

یه کهم- فه زای خودییا نه ی تایبه تمه ند

دووهم- فه زای خودییا نه ی گشتیی

سه یهم- فه زای خودییا نه ی مر یی با

ئه مانه یش هه موو ئه و کارل ککرده قوو لانه ی نوان و نه کان و پکهاته کانی ده ق دایده ه نن که ده کر به سروشتی ههسته کیانه ی چامه ناودر بکر، ئه مه یش بوار کی ههستیانه و و ناگه ریی خه یا بیانه یه که ته وای چامه که تیایدا مه له ده کات، ههروه کو "دکتر ئه بو دیب" ئامازه ی پداوه. ئه و له قه م هه و کدا قه تیس نام ن، چونکه شیعی داه نه رانه - که وامان لده کات یی له ژیا نماندا بزانی و به ها کانی ب خمان به پویست له قه م بده ی - له شو ن کدا چه قنا به ست، یانی له شیعر کدا له م هه ق ناوه ست، له بهر ئه وه ی شیعر جوو هی هه میشه ییه، مه به ست له و دا چه ق به ست و یه ک ده ق ک شمان بدات و هه تاهه تایه هه ر خکی به ره هم به ن ته وه، به کو ئه ند شه ی ئه و به بیر که یه که وه ناچه سپ، کار ف دها و خکی ده گ گت، خکی نو ده کاته وه، له پ ناوی داه نانی فه زایه کی تر که پ اوپ بت له و نه گه ل و دیمه نگه لی دانسقه، به و فه زایه دنیا یه کی جیاکار له شیعر کدا ده خو قانن که لاسایی دنیا یه کی پشتر خو قاو

ناکاته وه و بهدوايشيدا يه ککى وه کو خى له ئهزموونى شاعيردا
نا ئافراند.

سهر هه ئه گرم، له و ئاتى غه ريبیدا
دوور دوور له ت، ئه چمه وه با وه شى خاك
ئواران.

وهك شمشا ل و و په نجه و بهر کى شوان به ج ب
ج ت ئه ه م.

وه کو شووشه كه په نجه ره ج به به و دهس بکاته ملي
ورد بوون

ج م ئه ه و ج ت ئه ه م (کچى شازاده - زريان)

(13)

له ده قى (گو سورخى له ههر مى مهرگا س ز ئه کا)، کتوپى ه گه ز کى
دياره له مامه ه کردن له گه ده رب یندا، سهرسامى له م کتوپى يه وه
سهره ده دات، ت کست، ههروه کو "تیم سى ماسیووس" بى چووه، ئ لیم نته
جیاوازه کان پک ه وه ک ده کاته وه، به مەیش په یوه ندی جیاواز له
ن وانیا نندا دروست ده ب ت: ههر وه کو له جوو ه ی یه کم و جوو ه ی
دووهم و تا اده یه ک جوو ه کانی تریشدا به اشکاو یی سهرنج
ده در ت. ل ره دا زمان په یوه ندیه کى استه وخى به ئهزموونى
ناوه کیانه وه هیه و ب ته که رهسته یه کى هونه رى و له ل کچوونى به
زمانى یه کم- زمانى هاوبه ش- دامه راوه و که وت ته ژر کار یه گه ریه
خودى و بابه تیه کان و په یوه ندیه کى به تینى خودى و بابه تیانه ی
به ژینگه یه کى مر یه وه بهر قه رار کردووه، چونکه که له پوورى مر یی
سهرچاوه یه که لهو سهرچاوه حیا نه ی سهرله نو شاعیر به ره میان
ده ه اند ته وه و له ده قه کانی خ یدا ته وزیفیان ده کات، ههروه کو
ئه وه ی "دکت ر عیسام واسا" ئامازه ی ب کردووه.

تیا یدا به ش وه یه ک له ش وه کان "ته واوی حى مر ف" بهرجهسته ده کات
وه کو ئه وه ی "ک پریج" ده رى ب یووه، ل ره دا شاعیر له بهرگرتنه وه ی
دنیا ئه نجام نادات، به کو به ج ر ک له ج ره کان چالاکیه کانی
ته واوی حى شاعیر ده توان دنیا وه ربه رخ اند، ب نموونه به خشینى
ت گه یشتن و درک کى نامه ئلووف و تازه و سازگار به شته ک ن و
ئاساییه کان، پ به پ ی ئه وه ی "گره یهام ئال ن" وتوویه تی. ب گومان
با به تی شاعیریش چیدى ئه و شته نیه که به وه وه سف بکرت له ده ره وه ی
شاعیردایه، به کو له استییدا "ته واوی حى مر ف" و ته نانه ت حى
شاعیر خ یشیه تی. چونکه شیعر- وه کو ئه وه ی ناوبراوى پ شوو ده ت -
ئه رکی بهرینترکردنى دنیای ههستیارى ئاده میزاده و مهودای

فراوانتر به‌خشینه به هه‌نده‌کانی هه‌حی مره‌ق.

لهم ده‌قه‌دا زمانی شیعریی په‌په‌په‌ی ده‌ره‌ی‌ینی "دکت‌ر فاتح عه‌للاف" زمانه‌کی وه‌نه‌یه و تازه و جیاوازه و ده‌وه‌مه‌نده به‌ژیان و نه‌زموون، بیرکردنه‌وه‌ی شاعیریش هر وه‌نه‌یه، چونکه له‌ناوه‌وه‌شته‌کان ده‌بین و هه‌خستنه‌کی چه‌نه‌تیانه‌ی وشه‌کان نه‌نجام ده‌دات، نه‌که له‌ده‌ره‌وه. نه‌وه‌تا له‌ره‌یشدا دیسانه‌وه که‌نه‌ت‌کست دیاریکه‌ری شیعریه‌ته، یانی شیعرییه‌ت دوا‌ی زمان که‌وتوو، واته‌زمان وه‌کو گشت‌که‌شه‌ق‌ا ده‌گره‌ئینجا نه‌وه‌ده‌ی، نه‌که له‌وشه‌کاندا قه‌تیس به‌نه‌، چونکه نه‌گره‌وشه‌وزه‌یه‌کی گه‌وره‌شی هه‌به‌ت و له‌که‌نه‌ت‌کست‌کی دینامیکیدا جه‌ی نه‌که‌را به‌ته‌وه نه‌وه‌له‌ده‌للاتی جیاوازدا نات‌ه‌ته‌وه. نه‌مه‌ش نه‌وه‌ده‌گه‌یه‌نه‌شیعرییه‌ت له‌ده‌ره‌وه‌ی شیعردا بوونی نیه، له‌ده‌ره‌وه‌یدا په‌کنایه‌ت، له‌ناوه‌وه‌ی خ‌یدا ده‌سکه‌ت، له‌واقع و ژیا‌نه‌وه‌سه‌رچاوه‌ده‌گره‌ت و ده‌ره‌نجامی نه‌زموون و دنیا‌بینی و گه‌شه‌نگای شیعریی جیاواز و تایه‌تمه‌نده. به‌هه‌له‌ده‌ره‌وه‌یدا بوونی نیه، به‌که‌په‌یوه‌ندی نه‌وانی وشه‌کان دیاری ده‌کات، واته‌له‌ناو که‌نه‌ت‌کستی شیعردا قه‌تیس و بونیادی نه‌وه‌که‌نه‌ت‌کسته ده‌یه‌نه‌ته‌دی.

په‌له‌مه‌لی سه‌رکه‌شم دی به‌وه‌اتی به‌فر نه‌ه‌یشتن
وتم به‌کو؟!

ده‌ختم دی نیازی که‌چی ساری هه‌بوو
وتم به‌کو؟!

له‌به‌رزایی به‌ده‌نگیا...من نه‌سووتام
له‌دام‌نی خام‌شیا...وه‌ستا بووم و هر هه‌ئه‌مام
وتیان هه‌تاوی نه‌م شاره‌مردوو‌یه‌که
له‌تا بووتی هه‌وره‌کاندا هه‌اکشاه
وتیان هه‌تاوی نه‌م شاره‌شه‌سوار‌که
سه‌رتاپای نو‌قمی خو‌ناه... (گو‌سورخی له‌هره‌می مه‌رگا سه‌ز نه‌کا -
زریان)

لهم چامه‌به‌یارا و سه‌رزینده‌یه‌دا، به‌هه‌منی سه‌رنجی نه‌وه‌ده‌دره‌ت
که نه‌وه‌په‌اوپه‌له‌هه‌ح و جووه‌نه، چه‌نه‌ده‌له‌ته‌جیاوازه‌کانی
خ‌یان داده‌مه‌زره‌نن و مانای ته‌واو جیاوازمان په‌ده‌به‌خشن، یانی نه‌م
وه‌نه‌- له‌استییدا له‌نه‌بوونه‌وه‌نایه‌ن، به‌که‌له‌واقیعدا
بوونیان هه‌یه و شاعیر سه‌رله‌نو هه‌نه‌ریانه‌بونیادیان ده‌نه‌ته‌وه،
به‌گومانیش په‌په‌په‌ی هه‌چوون و باری ده‌روونی و کاریگه‌ری ده‌ره‌وه و
نه‌وشته‌نه - پاش بونیادنا‌نیشان چیدی وه‌نه‌ی واقعی نین وه‌کو

گوتمان، به ڪو وڻهه خودين، وڻهه هونهريناهي خودين و له واقعدا بوونيان نادزرتهوه، بهم پيشهش جيهان ڪي داهنراوي دهوهمه ند و سهر بهخڻ نه ڪ ڪي ڪراو. بهش ڪيش له وڻه ڪان لهردا له جوو له يه ڪه مدا به وهسف دروست ڪراون و له جوو له دووه ميشدا به له ڪچوواندن دروست ڪراون: هه تاو مردويه ڪه - هه تاو ش سوار ڪه.. و له ڪچوواندن له نوان يه ڪه زمانيه ڪانيشدا په يوه ندييه ڪي تاب ڪي پشويان ته دايه، ههروه ڪو "تد رڦ" وتوويه تي. له ريشدا شيعرييه دينا ميكيه ت ڪ دهخاته ناو زمانه وه، ياخود پ ڪ سهي جوو له ناوه ڪيانه يه هه وه ڪو "پل ڦاليري" ناوي بردووه، يان نه يه ڪانگيرييه ناوه ڪييه يه ڪه شيعرييه تي له هه ده قوو، نه مهش واته پ ڪ سهي خو قاندي زمان ڪي تازه يه له ناو زمان ڪي تردا.

چامه ڪه له پنج جوو له پ ڪها تووه و جوو له ڪانيش بهم ش وه يه ن: جوو له يه ڪه م: د ڪه ڪاني 1 ب 6- جوو له دووه م: د ڪه ڪاني 7 ب 12- جوو له س ڪيه م: د ڪه ڪاني 13 ب 21- جوو له چواره م: د ڪه ڪاني 22 ب 31- جوو له پ ڪنجه م: د ڪه ڪاني 32 ب 46. بونياده ڪه شي له جوو له و ڪارل ڪي نوانيان پ ڪد ت و ڪ نتي ڪستي ده ڪه ته واو ده ڪن و ئيدي دهق له ڪ تاييدا خاوده به ته وه و له جوو له ده ڪه و ت، ياني بهر ڪه ما له خ ده گرت و نا ڪرت بحر ته ناو ڪ ييه ڪي له مه باشتهروه.

مردن ڪيه و نهچم نهخشي شهنگ و تازهي

نيشتماني غهريباني له نهه نم... (گو سورخي له هه رمي مهرگا س ز نه ڪا - زريان)

ده ڪر له ردها بووتر تاقه ئا مانجي شيعر، وه ڪ شيعر خي، هه ته نها نه وه نييه په يام ڪ بگه يه ن، به گو ره ي نه وه "ما ڪ ڪم به دد" ده ي ت، چونكه شيعر، نه گهرجي ده ب خاوه ني په يام ب، به ام په يام ته نها ئا مانجي نه نييه، به ڪو ناوبراو وته ني، خودي نه رڪي چامه نه وه يه خي نه زموون ب ڪرت و بيه ته سهرمه شق، ڪه ده ڪر به ش وه يه ڪي تر نه مه دهسته واژه ب ڪر، ياني پويسته نه رڪه ڪي نه وه نه زموونه فهراهه م بڪات ڪه بجه ب نرت، له بهر نه وه ي ب نه مه نه وه نه زموونه بايه خداره و به هاي پ ده ده ين، چونكه هه وه ب گه يشتن به شت ڪي ديار يڪراو وه ڪو نه وه "عه بدولوه اب نه ليه ياتي" ده ت. بيه هاوڪات نه وه نه زموونه بريتييه له نه زمووني زمانه واني و هزر و حزر و ئاره زوو و هست و س ز و ياده وه ري، نه مه يش واده گه يه ن ڪه شته ڪاني ا بردوو له ناو پ ڪها ته يه ڪي گ نه وه ييدا ئا ماده ده ڪا ته وه.

-مردن..مردن ڪه نار ڪي شين و ته ه

ن واران پياسهي تيا نه ڪه م..

وائه زانم شهستهی گولله باران کی گورگه زبیه و
له سه ر سینگ و ناسی شانم په لکه زبینه نه خش نه کا.. (گو سورخی له
هرمی مهرگا سز نه کا - زریان)

(14)

نووسین ب شاعیر، وه کو "به ختی بن عه وده" ده ت، به و پبیهی هه گری
تموو کی ئایینده خوازانه یه و خواستی مانه وهی هه یه، پبوه ره
شعریه کانی بهر له خی به جبه شتووه، ئهم به جبه شتنه دابان
ناگه یه ن- به مانای پشت کردن له که له پوور و داه نانی ابردوو-
چونکه ئهمه له دایکبووی ناو که له پوور کین و ب هه میشه په یوه ندی
له که دا بهر قه رار ده که ین له پناوی ئه وهی دیا گمان له که یدا
به رده وام ب ت، ههروه ها له پناوی ئه وه یش ده سته بهرمان ب ت ب ئه وهی
دو ا جار بتوانین ده وه مه ندی بکه ین و تپه ب نین، له بهر ئه وهی
له استیدا داه نان، ین نو گهریی گه شه کردن کی هزری و ب حیه و
قوو ب وونه وه یه به ناو سه رده مدا و هه و سته کی نو یه بهرام بهر به
پرسه کانی زیان و هاوکات ههروه کو "دکتر فاتح عه للاق" یش ب ی چوه:
په یوه ندیه کی به رده وامیشه له که ا که له پوور و ههروه ها دابانیشه
ل ی. ت گه یشتن و په ی بردنی "ئه نوهر" یش به وهی ک شهی داه نان
له استیدا گه وه ری تازه گهریه و هه و ی ب چاره سه رکردنی له ه و تی
شعر نووسیندا پزه تیفانه بهرجه سته ده ب ت و ئاوو دانه وهی ت دا
نا ب ت و یه کبین به ره و پبشه وه ده وات.

ه نکه ئه میش هاو بیری "به در شاکر ئه لسه ییاب" بوو ب که له شو ن کدا
وتوویه تی: (ده ب شتگه لک بنووسین له سهرووی ئاستی جه ماوهره وه
ب ت، چونکه جه ماوهر له لایه نی شارستانیه وه دوا که وتووه، ئه گهریش
بمانه و شانه شانی ببین، ئه و پویسته کلتووریانه و
شارستانیه دوا که وتووین و واز له قووایی و هونه ر و ز ر شتی
تریش به نین.) بیه له ده قی (وه ره خوار.. ئه ی خواکه ی غه ربان له
که لکه ی هه وری ئا ه وه وه ره خوار..) دا په یوه ندیه باوه کان
ت کده شک ن و په یوه ندی دیکه بنیات ده ن ت و بهم چامه یه ده مان
گ ب ته وه ک ن ت کست کی م ژووی و گرنگیشه له و ک ن ت کسته زه مه نیه
ح ای بین ب ئه وهی به های ده قه که مان ب وونب ته وه و له بارود خه
م ژووییه که ی ت بگه ین.

به ام گیانه هر که ویستم ته نیا شاعر ب ت ب م

لزمه ی فرم سک بوو به د و بوو به سنووری

و ا ت..

ناویان نا واتی گریان.. (وه ره خوار.. ئه ی خواکه ی غه ربان زریان)

شيعر، ههروه كو "وردزو پرس و شلیش" بی چوونه، هه میسه بهر له
کمه گاخی تازه ده کاته وه، ئهوسا له سهر کمه گا و مژووش
کاریگه ریی گرنگی ده بت، چونکه شاعیر کهسه که ده توان به شوه یه
له شه کان پهی به داهاتوو بهر بت، ئه میسه له "تگه یشتنی
با به تیانهی ئه و پاراد کسانه ی یاسای ژیان تژی ده کهن، ههروه ها
تگه یشتن و کهشفکردنی لژیکی جوو له و بزووتنه وهی مژوو و
کارل ککردن له گه و ووداوه کانی سهردهم دا، دید و دنیا بینیه کی
گشتگر و توانای تپه اندن و ووکردنه ئایینده ی پده به خشن" ک
وه کو ئه وهی "عه بدولوه هاب ئه له بیاتی" ئامازه ی پداوه.

له م چامه یه شدا، که به هه ی ئه و ناوه که بهرزه و به هه ی
خ تپه اندنی تاکه وه تیایدا و هاتنه گه ی منی کوه، ده توانین به
دوودیی به یه ککه له گرنگترین و جوانترین چامه کانی شیعری ساانی
حه فتاکانی سه ده ی پشو و دواتریشی له قه م بدهین،
چونکه "لکه وته نی له زهرووره ته وه هه قوو او و ئه زموون کی
به رهه ستمان به و نا ده کات. جگه له وه ده ق کی خودگه رایشه، به م
خود، ههروه کو "لووسیان گدما" ده بت: له کرده ی مرپیانه دا چین و
توژه، هه هندی ئمه هه ده گر بت، ئمه یه له بهر ئه وهی ههستی ک
ته نها له ناو ههستی تاکی هه موو مر ق کدا هه یه، یانی ئه گه ر
هه هندی کی کمه یه تی به تا بدهین، ئه و خود، خودی تا،
نماینده یی خودی گشتیی ده کات و له استییشدا پکه ها تووه له ت
په یوه ندی ئا زی نوان خی و بابهت و سه ره نجامیش ئه و داه نانه ی
خود ده یه نته ئارا بنیات کی کمه یه تی هه یه، هه ر به پی
به چوونی "گدما" خی.

واته له خ گرتنی هه هندی دیکه به خود پژهی و یران کردنی خود
نییه، ههروه کو ئه وهی "پل یکر" ده بت، به کو پژهی خوده به خ
بنیاتنا وه، له بهر ئه وهی ژیان پا نه ر بتی، نه ک مردن پا نه ری بت.
ئه و مه ودا یه ی ده که و ته نوان ئه و دوو پا نه ره شه وه به شوه یه کی
دیکه هانی ده ده ن، هانی ده ده ن ک تایی به شوه یه کی دی بین و
مردنیش تاقه ئامانجی ژیان نه بت.

که ئه نووسم، ئه بم به پسته بهری ت و
نامه ی شادیی به ئاواره ی ناو شه قام و باغچه ی هه موو
شاره کانی دنیا ئه بم

ئه بم به لاوکی ناو گه لیلی و چیا و
له سهر دوو شه پالی زر کورت

به ناو سنگی ئه وانه دا په خش ئه بمه وه

مردنیان ئه کرده پیان... (وه ره خوار... ئه ی خوا که ی غه ربان... زریان)

بـیه لـره دا دهق لهـگهـا جیهاندا یهـکانگیر دهـبـت و جیهانیش دهـبـته چامه، وهـکو ئهـوهی خـمان و خودی ئهـوانی تریش لهـ میانهی چامهـوه ببینن. بـگومان پـشوهخت ناوینشانهـکهیش فهـزایهـك بـ ئهـم جـگـگـگـیه فهـراههـم دهـکات که بریتیه له فهـزایهـکی ناسهـقامگیر و پـ پـشـوی، ئینجا کـمـهـك تهـداعی چـوپـ و بهـدوای یهـکدا هاتوو تـنـکی گـگـانهـوهـنامـز، یاخود وهـکو ئهـوهی "تـدـرـق" بهـ مـنـگـگی شیعریه ناودـری دهـکات، بهـم تـکـسته دهـبهـخشن و ئهـویش اـبردوو ئاماده دهـکاتهـوه و وامان لـدهـکات ئهـزموونه ناوازهـکانی دنیا که مان بـژـین و ژیا نمان دهـوهـمهـندتر و هـنگـگـژتر بکهـین.

خـ من چهـمه زستانه نیم ههـر هاوین هات هـهـپـووـکـم
ئهـستـره نیم، شهـو نهـبـ نهـتوانم بـفـم
خـریش نیم، بهـ باـهـ مهـله، بهـ ژدا ئاسمان تهـی بکهـم.. (وهـره خوار.. ئهـی خواکهـی غهـریبان.. زریان)

زمان لـره دا شتـکی تر بهـرهـم دهـهـنـت، عهـشقـك که مهـندکـشی وهـرگر دهـکات، وشه پهـیوهـندییهـکی پیرـز لهـگهـا وشهـدا پهـیدا دهـکات، وشه لهـبهـر وشهـی تر دـته ناو ستهـی شیعریهـوه، وشهـکانیش بهـ سروشتی خـیان شیعریهـی نین، بهـکو تهـوزیفی شیعریهـی تیان پـدهـبهـخش، یانی وشه شیعریهـتهـکهـی بهـدی نایهـت تهـنها لهـو سیاقهـدا نهـبـ که دهـکهـوهـته ناوییهـوه. یاخود با ئهـمه بهـ جـرـکی تر دهـربـین، شیعریهـتهـکهـی ئهـو کاته بهـدی دـت که وشهـکان پهـیوهـندی نوـ بهـدی دهـهـنـن و سیاقـکی جیاواز بهـرقهـرار دهـکن. ئهـو وـنانهـی که بهـ چهـمکی بهـراووردکردنیش لـرهـدا دروست کراون، لهـ بهـیهـکداچوونی هـهـهـنده مـریهـکهـانهـوه بهـرهـم ها توون، هـهـهـندی سروشتیهـی یانی خودیهـی و هـهـهـندی گهـردوونیهـی، یانی بابـهـتیه بهـ دهـربـینی "دکتـره خالیده سهـعید" و خود شهـقـی پـهـهـشیوون، خود کـکهـرهـوهی کـمـهـك دهـقه که لهـ جیهانهـوه وهـریان دهـگر، جیهانیش پـاوپـه لهـو دهـقانه و هـهـوی هـهـگـگـانهـوهی مانا و ناوهـهـکهـکانی دهـدات و هـهـروهـها لهـ دهـلالهـتهـکانی خـیشیان بهـتاـیان دهـکاتهـوه بـ ئهـوهی بهـ هـهـهـهـهـکانی ئهـزموونهـکهـی خـی و دنیا بینیهـی خـی بـ گهـردوون و ژیان و بوون بارگاوییان بکات. ئهـم دهـقه ئاوـنهـیه که نهـخشهـی دهـروونیهـی تاکی پاش نسکـی "ههـزار و نهـسـد و هـفتا و پـنجـی" ئـمه پیشان دهـدات که چـن ههـستی خـی لهـ کاریگهـرییهـکانی ئهـو کـسته گهـورهـیه خـی دهـکاتهـوه و بهـ وزهـیهـکی باـای ترهـوه بارگاوی دهـکات.

چـن کـپ ئهـبـم؟!

سهـرم پـشانگای مردنه و تا بلـکانی ههـموو هـشن،

سوورن، ئا،ن، خەمەمەشین..
سەرم ژوورەکی چوار گەشە یەك پە ییە
تە ی تیا دیلی، سەرت بەسەر ئەژنە کانتا شەبە تەوہ.. (وہرہ
خوار.. ئە ی خواکە ی غەریبان.. زریان)

بە پە ی "جان کەھین" یەكەك لە خەسە تە جەوہەرییەکانی شیعرییە تی دەق
نا وونیی و تەمومژاوی بوونەتی، ئەمەیش لەم دەقە ی "ئەنوەر" دا
لەوہوہ دەت کە "ئەنوەر" زمانی ئامازە بەکار دەھەند و شەوازی
نااستەوخ لە دەربە ی بەکار دەبات و چە پە ی دەربە یینیش لە
شیعردا، ھەرہوہ کو ئەوہ ی "دکتەرە خالیدەسە عید" دەت، دەربە یینی
نااستەوخ یە.

دوہند ووباری گریان ی دایکم
تە می ئاسە ی ئەشەردەوہ و بەھەداوان ئەپرسی
کوانە بەندەری پەکەنین؟!
یان:

بمکە بەسەر، بمکە بەبا
بە مەلی سەر و باا کراو
بمکە تابلە ی ئاگرینی بەر ھەتاوی "گەیا" کردە و
بە پەنجە ی ئەو ەنگەکانم ئاو تەکە و
با ھەزاران لەناو ژووری دەروونیا نا ھەمواسن
چەن کپ ئەبم؟! (وہرہ خوار.. ئە ی خواکە ی غەریبان.. زریان)

ئەمە بە یە لەم زمانە حا ی دەبین چونکە ھەر تەنھا ئەسک و پرووسک
نیە، بەکو خوەن و گەشتیشە، تەنھا قەب نیە، بەکو ەحیشە،
ھەو ەکی جیددیشە بە تەگە یشتنی جیھان، کە لەاستیدا ەکی گەورە
و گرنگی بینووہ لە خوەقانەنی دنیای شاعیر خە ی وەکو "عەبدولوەھاب
بە یاتی" لە شوہندەدا دە ە و شەقەیش بە کا تەکی دیاریکراو دەبەخش
و چارەسەری کەستەکی بەپایان دەکات. لەم تابلە ئەستەکییەدا
ھەموو دەربە یینەکی ھونەرییانە جوو ەنەوہ ی پشەویە کە لەنەوان
ھەنووکە و یادەوہری، لەنەوان تازە و کەن و یەکانگیربوون و
یەکبوونی بابەت، میزاج و باری دەروونی و دنیا بینییەکی جیاواز و
زمان، کە زمان ملکەچی سروشتی ئەم دنیا بینییە جیاوازە یە، وەکو
ئەوہ ی "دکتەر عیززەدین ئیسماعیل" بە ی چووہ، لەناو یەك بەتەدا و
لەکەدایینی یەگرتووہکان و کەکردنەوہ ی لەکەدووہکان
بە پە ی "تەدەرەق" فەزایەکی جیاوازیان بە دەق دروست کردووہ و کارەکی
داھنەرانە ی بەھااریان خوەقانەووہ، چونکە بونیادی چامەکە، یاخود
یەكەتییە بابەتیانەکە ی بریتییە لەو داوہدەزووہ ی و ەنەکان و

دەربەینەکان ٲٲکدەخات ٲٲبەٲی گوتەى "دکتٲره خالیدە سەعید" و چینیکی زیندوووانەى نەشونماکەرى ٲٲدەبەخشٲ.

ئەگەرچی چامەى(وەره خوارٲٲئەى خواکەى غەریبانٲٲ) وەکو گوتمان مٲنٲٲٲٲگکی قووٲٲه, مٲنٲٲٲٲگیش وەکو دەزانین لەگەٲا خٲدایە, بەٲام ئەم خٲیە خٲیەکی دەستەجەمعیە و بە کەٲکەٲەى میللەتٲک بارگاویە و دایەٲٲگکی لەگەٲا دنیاکەى بەرقەرار کردوو و ئەمەیش ئامادەگیەکی هونەرى ٲٲبەخشیوو. وەکو ئاماژەمان ٲٲدا ئەم خٲیە ٲٲهەندٲکی گشتی وەرگرتوو و لەو ناپاکیەى بابەت لەگەٲا خوددا کردوو یەتى سەرچاوەى گرتوو و سەرەنجامى کاریگەرى ئەو دٲخە ناهەموارە مٲژوویییە کە دەستەویەخە ٲٲهەندە ناوەکیە تەنیاکەى- ٲٲهەندە دەروونیەکەى- ئەو بٲتەو و ھەوٲدەدات لە ٲٲگای ئەم مٲنٲٲٲٲگەوہ گرٲکانى بکاتەوہ.

گەر شٲت نەبم من لە کوٲ و دەس لە ملی وٲات کردن لە کوٲ؟!
گەر شٲت نەبم من لە کوٲ و ھەٲمژینی ھەٲاٲەى لٲوی
"کا بوول"ی یار لە کوٲ?!

من نامەوٲ لە وٲاتى غەریبیدا سەرى تاسەم بندٲمەوہ
من دٲا...دٲم لە بٲتەى لەشما غەریبە
ئەى خواکەى غەریبان تٲ!

لە کەلکەى ھەورى ئاٲمەوہ بە ٲٲی ٲەتى
کەى دٲیت و کەى تٲ ٲەيامٲ بٲ مە دٲنى و
کەى بە ھەموو جیھان ئەٲٲی:

ئا ئەمانە جگەر گٲشەى بٲ ناز کەوتوو زەوى منن؟! (وەره
خوارٲٲئەى خواکەى غەریبان..زریان)

"ھٲنرى جەیمس"دەٲٲت: قووٲترین کواٲیتی کارٲکی هونەرى ھەمیشە کواٲیتی ھزر بەرھەم ھٲنەکە یەتى, یانى ٲٲنەنگە شیعەر ھزر ٲٲشکەش بکات - وەکو لٲرەدا لەم شیعەرە و لە چەندین شیعەرى تریشیدا - ئەویش بە بەرجەستە کردنى ئەم ھزرە لەناو ٲٲکخستنى وشەکاندا. بەٲام بەھای شیعەرٲک وەکو شیعەر تەنھا بریتى نیە لە گرنگى ئەو ھزرەى دەرى دەبٲٲت, چونکە ئەگەر وابٲت ئەوا شیعەرەکە ٲاش ئەوہى ئەو ھزرە دەقٲزٲتەوہ کە ٲٲشکەشى دەکات ئیتەر وەلا دەخٲٲت, ئەمە نزیکە لە قسە یەکى"ما ٲٲکٲم بەدد"وہ و مانای ئەوہ یە شیعەر لەٲٲناوى یەک ٲٲهەند, یاخود یەک لایەنى دیاریکراوى ناخوٲنرٲتەوہ, بەٲکو خاوەنى ٲٲهەندى دیکەشە, کە ٲٲویستە بٲ وەرگر, چونکە خوٲندنەوہ هونەرە, هونەرى چوونە ناو دنیاى دەق و ٲەى بردنە بە شاراوەکانى ناوى و ئەوہى گرنگیشە تیایدا ئەو ئەزموونە خەیاٲییە کە لە کاتى

خوځندنه وهيدا تاقيده كړۍ ته وه و له ته كيدا ژيان ده كړۍ ت، نهك هر
ته نها نهو هزارنه ي به وشه ده ريانده بڼې، نه مه يش ځووانينه چامه
وه كو گشتك ده گه يه نهك كه مكر دنه وه ځه هه ندك له ځه هه نده كاني.

نه بم به سواره ي گه رده لوول له هه موو لووتكه و يا ځځكتا
نه چريك ځنم

نه بم به كارواني هور و له كچه كهي هات و نه هات
گوځي باران و پچه نين ب سهر لځو و كه زيي زهردي
"زين" نه ه ځنم..

به چي.. به چيم نه كهي بمكه و مه به ره دره ختي پايز و
به خه مباريي ت ځم مه ځوانه
گه ر گه ځاكانت وه ريون.. ده ها نهو شيعره كاني!

نه گه ر زه ویت ده س ناكه و
هگ و ځيشه ي توند و تځا تر تيا داكوتي
په نا ب ځقوو ځايي د ځم ب ځنه..

به چيم نه كهي بمكه و مه گري.. (وهره خوار ځنم.. نه ي خواكهي
غهربان.. زريان)

سهره نجام خوځندنه وه ي نه م چامه يه گه شت ځكي سهيره، گه شت ځكي
ته مومژاوييه نهك به ناو ئاسته ځووكه شه كيدا، به ځكو به ناو ئاسته
قوو ځه كيدا، چونكه وهك دياره گه شت ځكي نييه به ناو وه سف و
ځاسته وځييدا، به پچه وانه وه ځچوونه به ناو قوو ځاييه نه فسووناويي
و سهير و سه ميره كاني ده قدا - دهق كه بريتييه له جهسته و ځځح -
هنگه جهسته له م گه شته دا نهو نده مان دوو كهر نه ب ځت، به ځام ځځح،
ب ځگومان به ئاساني ده سته م ځناكر ځت، له بهر نهو ي وه كو جهسته
ماددي و فيزيكي و به ره ست نييه، به ځكو بوون ځكي
ميتا فيزيكيانه يه، بوون ځكي مه عنه ويانه يه و دنيا يه كي پ ته مومژ و
نه بستراكتئام ځزه و پځويسته ديد و زهين و ه ځش و هه سته كان گه ځاني
تځدا بكن و بپشكنن و شه ق ځا به ده لاله ته قوو ځه كاني ببه خشن.

چن كپ نه بم؟!

"به م" نه گرمه كځا و "سيروان" له چاوما هه ځنه گرم

له ليته و هه ځگي م ځژوودا د ځم و ده چم

گځراني ب ځووبار ځكي كه نار ون نه ځځم.. (وهره خوار ځنم.. نه ي خواكهي
غهربان.. زريان)

ئيتړ لځره به دواوه جوو ځه كاني چامه كه ده ست به خاوبوونه وه ده كهن و
دوا جوو ځه ده ب ځته جوو ځه يه كي باز نه يي، به واتا ده گه ځته وه ب

سهره تا که کتایی شیعره که شه، هم بئ ئه وهی جه ختێك بئت له سهر هه وئستی گشتیی دهقه که و بهرده وامبوونی ئه وه وئسته و هم بئ ئه وهی بهرکه ما ییه کیش بخوئقئند.

(15)

له استییدا ئه گهر چامه خاوه نی دنیا بینیی و بینێگه یه کی تازه و جیاواز بئت، ئه وای بئجگه له فئرمکی جیاواز ئاسی چاوه وانییه کی تازه و جیاوازی بهرهم دهه ئند و مهرجیش نییه له گه ئاسی چاوه وانی هه موو خوئنه رێك بگونج، یان یه کبگر ته وه. دیاریشه، نهك ههر ئهم چهند دهقه ی که نه ختێك به دوورودرێژی هه وئسته مان له سهر کردن، به کو ده کرێ قسه ی زێری تریش له باره ی بهرهم هه ئنان کی جیاوازی شیعریه ت له هه ئند ده قی تریشیدا بکرت، که ئاستی هونه ریی و شیعریان هیچ له مانه که متر نین، بئ نموونه: زریان، نووقا نه ی خه و یستی و باران، ئای تاتیانای شه نگ، بمده ره ده س سه رما و سه ه و هی تریش. دیاره له دوا ی "زریان" ی شه وه ئه گهر چی بونیادی فئرمیانه ی ده قه کانی ساده تر ده بنه وه، به ئام ئه مه ئه وه ناگه یه ئن که شیعر له لای "ئه نه ور" دا سه ره ولێژ بئ ته وه، به کو ته نها یهك مانای هه یه ئه ویش ئه وه یه بونیادی قوو و و مه عنه ویانه ی ده قه کانی قوو تر بوونه ته وه و پتر سه رقا ی مانا بووه و جگه له وه به نه فه سکی سه فیی مه شه با نه شه وه ئیشی تدا کردوون.

شیعر، وه کو "ما یا ئانجیل" ده بئت، ده توانی پئمان بئ مرێقه کان چین.. ئهم ده سته واژه یه یش پئ به پئستی بهرهمه کانی "ئه نه ور قادر محمه د" ه، بئگومان ئه وه له بئگای ده قه کانییه وه پئمان ده بئ ئمه چین و پئبه پئی ئه مه یش هه گری ناسنامه ن، هه ستی مرێقبوونمان پئده به خشن، چونکه له بئشاییه وه نه ها توون، به کو له کمه بئ هه ست و سه ز و هه چوونی مریی ها و به شه وه هه قوو واون، یانی له خودی بوون خه یه وه ها توون و بئ بوونیش نووسراون و دوا ی ئهم گه شته دوورودرێژه یش که کمه کی کردین له چه مک کی پئ بایه خی دیکه ی شیعر زیاتر حا ی بین و به تئگه یشتنیش لئی بیینه خاوه نی مه عریفه یه کی ده و له مه ندر و ئه گهر (هه موو کار کیش له لایه ن خوئنه رێك که وه بنووسر ته وه) ههروه کوئه وه ی "تددر ق" ده بئت، ئه وای هه وئی نووسینه وه، یان با شتره بئین خوئنده وه ی ئهم ئه زموونه ئامانجی سه ره کیی ته نها ئه وه بوو له کوا ییتی شیعریه ته که ی وردب ته وه و پئبه پئی گشه نیگا و دید کی هونه ریا نه به های ئست تیکی و هونه ریا نه ی ئه زموونه که ی که شفبکات و به ش وه هونه ریا نه که ی سکچی بکات. وه کو پئشتریش ئامازه مان دای بئ ناو گو تاری شیعره کاند ش نه بووینه وه، چونکه

مه به ستمان به رباسدانی چه مکی شیعریه ت بوو، شیعریه تیش په یوه ندی به دهق و بونیاده وه هه یه، شیعریه تی ده قیش چه مک کی تره له میانه ی زمانه وه سهرنجی دهرت و دهش یه که مین به های ده قیش شیعریه ته که ی بلت.

ئه گهرچیش "ئه نوهر" له شو ن کی یاده وه ریه شیعریه که یدا ده ت: مهرج نیه شاعیر به یه که نه فاس بتوان شاعر له دواي شاعر به ره و پ شه وه بل و... ئمه یش هاو این له گه یدا و ئه وه یش دهرانین که به دیه نانی شیعریه ت کار کی ئه وت نیه که شاعیر له توانا یدا بلت له هه موو ک نته کست کی زمانه وانیا نه دا بیه ن ته دی، به یه ته نها ئاوو مان له و چه ند ده قه دیاران هی ئه زموونه که ی دایه وه، به و ئوم ده ی بل لایه نانه و بابه تیانه توانیبه تمان وونا کی شایان به داه نانه کانی ببه خشین و تاز و گهردی زه مه ن کی بل مروه ت و دهق له سهر ئه زموونه بل اده گرنگه که ی ته کاند بلت و له تفکرین و سهرنجه کاند شو نی شایسته ی خیمان پ داب و ک ی ئه م نووسینه مانایه کی جیاوازی به کاره به رجه سته کانی به خشیبه که جودا بلت له و مانایه ی پ شتر ئه زموونه که ی له وانگه ی خو نه ره کانییه وه بل گومان خاوه نی بووه. دیاره ئه م به سهر کردنه وه یه یش له بهر ئه وه یه ت کسته کانی ئه و شیعریه ت کی جیاواز تیایاندا هات ته ئاراه و دینامیکیه ت کی به رده وام و قووا هاوشانیانه و له هه بژاردن و جهخت کردنه سهر لایه نی شیعریه تیش مه به ستمان ئه وه نه بوو بیسه لم نین "ئه نوهر قادر محمه د" ههر به ته نها له زمان ئیشی کردوه، به کو ئه م لایه نه مان ته نها له بهر ئه وه هه بژارد تا کو چه مکی شیعریه ت له میانه ی ئاوو دانه وه له ده قی شاعر کانی ئه و وون بکه ینه وه، چونکه پ شمهرجیه کانی ئه م تی ریه به ته وایی له گه ا به شک له ئه زموونی نووسینی ئه ودا یه کد ته وه و تیایدا گایه ک بل پراکتیزه کردنی خ ی ده د ز ته وه.

ئه وه ی ئه م ئه زموونه ده و مه نه دتریش ده کات که ه که یه که له یاده وه ریه کی زیندوو و مه عریفه یه کی به رب او و به ئاگایه کی ورد له باره ی که له پووری خود و ئه وی تر و ویزدان کی ئینسانیا نه ی شن و ئه مانه یش هه میشه له ده قدا ده و مه ندیی و چوپ یه ک به مانا ده به خشن و ئه زموون به پیت تر و چوست و چالاکتر ده که ن و سهرئاسایی به به های هونه ریی کاره داه نراوه کان دده ن.

"ئه نوهر" ک مبی شیعری جیاوازی کوردیه، ئه و ئه تم سفیر کی تازه و جیاکاری ه ناوه ته کایه ی شاعر وه و شه ق کی نو یشی به زمانی دهق به خشیوو، به مانایه کی تر، کیشوه ر کی دیکه ی له دنیای شیعری ئه مه

د زيووه ته وه و وهك پ ميسيسك ئاگرى شيعر كى جياواز، ش واز كى ترى نووسينى ب ه ناوين، تاكو وشه كانى، "نيتشه" گوتەنى، نامە ئلووف بكه نه مه ئلووف و مه ئلووفيش بكه نه نامە ئلووف، زمانيش به وزه يه كى تر داگيرسند ب ئوهى گايهك ووناك بكا ته وه كه زربه ه نكه به هات و نه هات له قه ميان داب و يارايان نه بووبت پيايدا بگوزهرن و بگهن بهو شته نائاسا يانهى كه ده بوو دهر ب ينى ب نه جام بدەن و له استيشدا بيكه ن به بابە تى سهره كى داه نانه كانيان. به . . . ئه و پ ميسيسك بوو، هه ويدا سهرتاپاى تگه يشتنى شيعريمان بگ و له هه و كه شيدا سهركه توو بوو، وايشى لكردين چ ئ له هونه ر وهرگر تنيشمان بگ و ئه و تاريكا ييه شى ب شن كردينه وه كه دنياى شيعر و چ ئ و زه وقه هونه ريه كه مانى ئا ب ووقه دابوو.

ئستا ئيتر تهنها ئه وه ماوه ته وه ب ينى هه وماندا هه نده شيعريه كانى هه ند له ده قه كانى "ئه نوهر" كه شفبكه ين و تيشكيش بخه ينه سهر ئه زموونه هونه ريه كهى، به ام چامه كانى سهربارى ته هه ك ش كردنى هه نده خودى و كه مه ايه تى و گهردوونيه كان و گ ينى ده لاله ته كانى خود ب ده لاله ته بابە تيه كان، كه چى هشتا ههر پەز بكن، هشتا ههر بریتين له چه ندين پارچه و په يوه ندى نوان ئه و پارچانه يه كه تى ئرگانى ناو دهق پ كده ه ن. ب گه يشتن به جوانى و جه وه رى داه نان و ئه زموونه پ كه ه نهره كه شى پ ويسته ئه و پارچانه له ج گاي ديارىكراوى خان دابن ينى و ك نته كست كى هونه ريان به ده قك ببه خشين و له بهر چاوى خ ماندا بهرجه ستهى بكه ين كه هه موو ئه و شتانهى تدا بت كه ئمه له ده قدا بهدواياندا ده گه ينى، ياخود ب ئوهى ئه و شته بد زينه وه كه له ده قدايه، نهك ئه و شتهى ئمه چاوه وان بووين تيايدا بيد زينه وه، ههروهكو ئه وهى "سى.

ئچ. سىوون" ده ت. له استيشدا ئه وهى له بارتە قاي ئه م نووسينه دا په ييمان پ برد و د زيمانه وه كيميا گه رك بوو هه وى ئه وهى ده دا كه ره سته يه كى خاو بكات به شت كى تر، بىكات به كه ره سته يه كى تر كه به ها يه كى با تى ب وهرگر و شاعيرانيش هه بت، چونكه شاعيرى استه قينه وه كو چرا كار ده كات و ووناكى به جيهان ده به خش، وه كو ئه وهى "گره يهام ئال ن" ده ت، وه كو ئا و نه يش ه نكده ره وهى ئه و ووناك ييه كه له بووندايه، ههر ه نكه له بهر ئه وش ب كه "مايكلا شميدت" ده ت: هه موو شاعيرك ده ست كى له گيرفانى شاعير كى تردايه - ئه گه رچيش "ئه نوهر" له ياده وه ريه ناوبرا وه كهى خيدا ئماژه به كارى گه رى "مه وله وى" له سهر ئه زموونى خى ده دات -

سەرباری ئەوەیش ئێمە دەستی ئەومان لە گیرفانی هیچ شاعیرێکدا نەبینی و هەستمان پێی نەکرد، بە ئەمان بە گەنەویستە که لە دەمێکەوه دەستی شاعیرانێکی زۆری هاوسەردەمی خێ و دواي خێشی لە گیرفانی ئەودا گیریان خواردوو. و بە پێچەوانەی ئەو وتە بە ناوبانگەیش که "تێماس هاردی" لە شوێنێکدا دەیکات و دەتێت: جیهان قێزی لێمان نایەتەوه، بە ئەکو تەنها پێشتگۆمان دەخات. و بە گۆڕە ئێم وێستە دوورودرێژەیش بێت - ئەگەرچی زۆر درەنگیش کهوتوو - که چی سەرباریش دەکێت پێی بە دەلالەتی ئەو بەرین که نە دنیا هەرگیز بەرانبەر بە شاعیرێکی داھێنەر قێز پەروەردە دەکات که با شاعیرییەکی "ئەنوەر قادر محەمەد"ی هەبێت و نەیش هەرگیز تێپەڕاندنێکی ئەوەندە شاعیریانە تر تیایدا بەرجەستە دەبێت تاوەکو پێویستی بەم جێرە داھێنانە نەبێت و پێشتگۆی بخات.

ئاب - تشرینی دووەمی 2018: هەولێر - لە نەدن

*سەرچاوەکان:

- 1- عەبدوڵا پەشێو - نامە یەکی کراوە - پاشکێی عێراق - ژمارە (25) مارت و نیسانی 1979
- 2- بێلا و کراوەی گێقاری شاعر - ژمارە 6.
- 3- ئەنوەر قادر محەمەد - دێکێکی وایا و نامە یەکی تریش - پاشکێی عێراق - ژمارە (30) ئەیلوولی 1979.
- 4- ئەنوەر قادر محەمەد - کورتە یەکی لە ئەزموونی شاعیری و نووسین - گێقاری باران - ژمارە (2) ساڵی یەکم ئەیلوول 2016.
- 5- د. محەمەد کهمال - هایدیگەر و شێشێکی فەلسەفی - دەزگای چاپ و پەخشی سەردەم - چاپی یەکم - سلێمانی 2007.
- 6- بابەکی ئەحمەدی - ئەفراندن و ئازادی - وەرگێڕانی: مەسعوود بابایی - دەزگای توێژینهوه و بێلا و کردنهوهی موکریان - بەرگی دووهم - چاپی یەکم - هەولێر 2010.
- 7- ئەنوەر قادر محەمەد - زریان - زایەه - زنار - بەبەرێتی گشتیی چاپ و بێلا و کردنهوه - سلێمانی 2004.
- 8- الانجیل الشریف - یوحنا - دار الکتاب الشریف - بیروت - لبنان 2008.
- 9- د. محمد ندیم خشفه - تأصيل النص- المنهج البنيوي لدى لوسيان غولدمان - مرکز الانما الحجاری - الگبعه الاولى - حلب 1997.
- 10- د. کمال أبو ديب - فی الشعرية - مؤسسه الابحاث العربيه ش.م.م - الگبعه الاولى - بیروت 1987.

- 11- تزفيگان گودوروف - ألادب فى خگر - ترجمه: عبدالکريم الشرقاوى - دار توبقال للنشر - الگبعه الأولی. 2007
- 12- د. کمال أبو ديب - جدليه الخفا و التجلى - دراسات بنيويه فى الشعر - دار العلم للملايين- الگبعه الپالپه - بيروت. 1984
- 13- د. خالدہ سعيد - حركيه الابداع - دراسات فى ألادب العربى الحديپ - دار الفكر للگباعه والنشر و التوزيع - الگبعه الپالپه - بيروت. 1986
- 14- د. فاتح علاق - مفهوم الشعر عند رواد الشعر العربى الحر - دار التنوير للنشر و التوزيع - الگبعه الاولى - الجزائر. 2010
- 15- د. عصام واصل - فى تحليل الخگاب الشعرى - دراسات سيميائيه - دار التنوير للنشر والتوزيع - الگبعه الاولى - الجزائر. 2013
- 16- تزفيگان گودوروف - الشعرية - ترجمه: شكرى المبخوت و رجا بن سلامه - دار توبقال للنشر - الدار البيچا - الگبعه الپانيه. 1990
- 17- د. كريم حسن اللامى - شعرية الما فى مجموعہ - يغير ألوانه البحرل(نازك الملائكه) - الموسوعه الپقافيه - العدد 161 - الگبعه الاولى - بغداد. 2017
- 18- عبدلكريم عباس الزبيدى - فى الخگاب النقدى العراقى - شعر الرواد أنموذجاً - سلسله نقد - الگبعه الاولى - بغداد. 2017
- 19- عبدلوهاب البياتى - تجربتى الشعرية - ديوان البياتى - الجلد الپانى - الگبعه الپالپه - دار العوده - بيروت. 1979
- 20- د. بشير تاوريريت - الشعرية و الحدايه - بين أفق النقد ألادبى و أفق النقرية الشعرية - دار رسلان للگباعه والنشر والتوزيع - دمشق. 2010
- 21- بختى بن عوده - فاهره الكتابه فى النقد الجديد - مقاربه تأويليه - قدم له و راجعه: د. عبدالقادر فيدوح - صفحات للنشر و التوزيع - الگبعه الاولى - سوريه - دمشق. 2013
- 22- سركون بولص - الهاجس ألأقوى - عن الشعر و الحياه - منشورات الجمل - الگبعه الاولى - بغداد - بيروت. 2018
- 23- حاتم الصكر - ترويج النص - دراسه للتحليل النصى فى النقد المعاصر - اجرا ات.. و منهجيات - الهيئه المصريه العامه للكتاب - 1998.
- 24- Rainer Maria Rilke- Letters to A Young Poet- Translation by: M.D.Herter Norton- Norton&Company- NewYork-London- Revised Edition 1993.
- 25- The Dedalus Book of Decadence(Moral Ruins)- Edited by: Brain Stableford- Dedalus- UK- 1990
- 26- Michael Tanner- NIETZSCHE- A Very Short Introduction-

- Oxford University Press- Oxford- 2000
- 27- Imagist Poetry- Introduced and edited by: Peter Jones-
Penguin Books- London- 2001
- 28- Malcolm Budd- Values of ART- PICTURES, POETRY, And MUSIC-
Penguin Books- London- 1995
- 29- Michael Schmidt- Lives of The Poets- Phoenix- London- 1999
- 30- Approaching Literature- Romantic Writtings- Edited by:
Stephen Bygrave- Routledge- Taylor& Francis Group- In
Association With Open University- London- 2009
- 31- Timothy Mathews- Reading Apollinaire- Theories of Poetic
Language- Manchester University Press- 1987
- 32- T.S.ELIOT- The Waste Land- A Selection of Critical Essays-
Edited by: C.B.Cox And Arnold P. Hinchliffe- MacMillan-
London- Tenth Reprint- 1991
- 33- BEING HUMAN-The Companion Anthology to Staying Alive and
Being Alive- Edited By: NEIL ASTLEY- Bloodaxe Books-Third
Impression-G.B-2015